

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

XI. évfolyam.

KISS JÓZSEF.

36. szám.

SAHARET.

ALAPITTATOTT 1870.

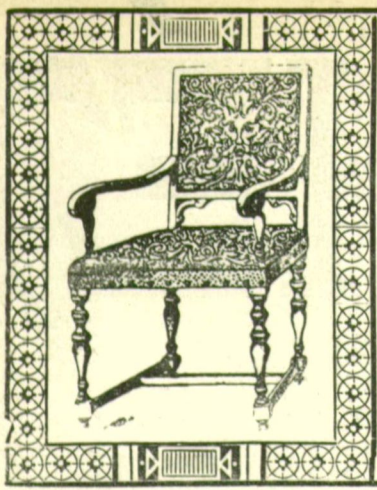
Angol, francia
uri divatcsúkkék, fehémémii.
és kalap-raktár

Várady Béla

BUDAPEST, IV., Kishá-nicsa 9. szám.
Késsit férfiruhákat
kiszárolag angol szövétekből
mérték szerint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VII. Alsó-Erdősor 3. sz.

Gmehling Hermann & Co

csász. és királyi udvari szállító
bőr és bőrbutor gyára

Budapest Bórszékek, támlányok, mappák,
papirkosarak, kályhaellenzők stb.
VII-ik kerület,
Damjanich-u. 6. Régi nádszékek bőrrel bevonatnak.

Lőfegyverek, revolverek és töltények

... Olasz vivószerék főraktára. ...

... Bel- és külföldi rendjelek és érdemjelek.

Árjegyzéket
kivánatra ingyen és
bérmentve küldünk.

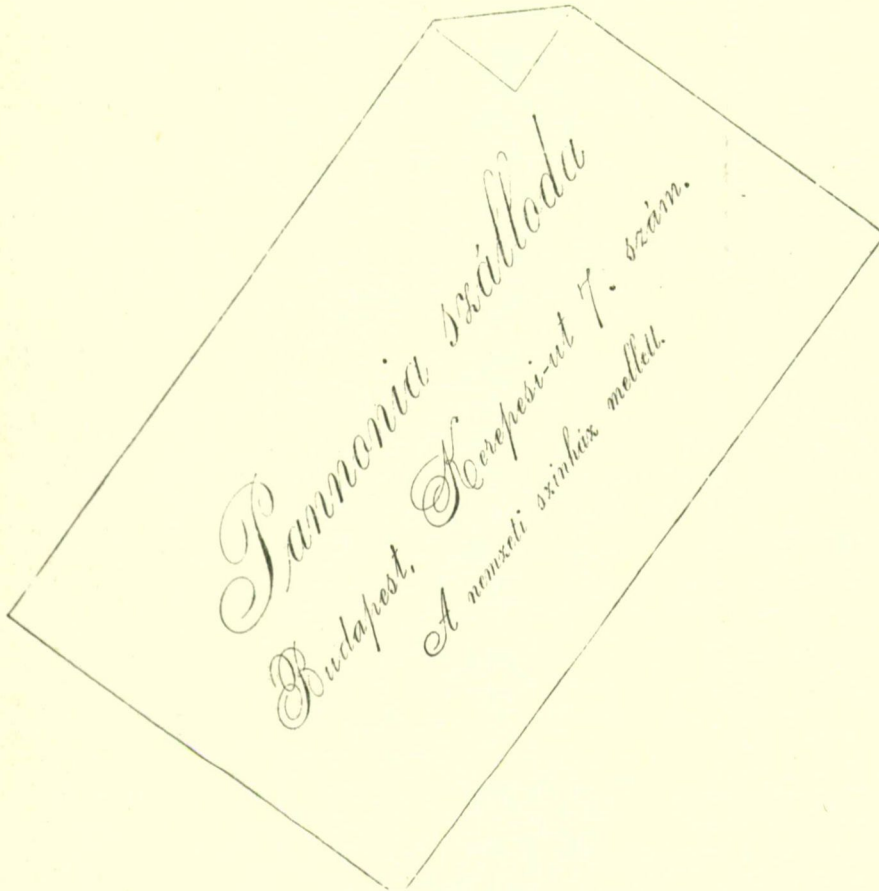

Legjobb egyenruhák,
legszebb diszöltönyök,
legolcsóbb libériák

Tiller Mór és Társa

cs. és kir. udv. szállítóknál

BUDAPEST,
Károly-laktanya.

Ő fensége a svéd királyi
trónörökösne
udvari szállítója.

Ő fensége a
Mecklenburg-Schwerin
hercegnő u. szállítója.

HALUSKA JÁNOS

császári és királyi udvari szállító
BÉCS, I., Neuermarkt 13-ik sz.

Különlegességek angol női ruhákban,
kerékpározó-dresszek és turista-öltönyökben.

DECKERT ÉS HOMOLKA

távíró-, távbeszélő-, villámhárító- és villamvilágítási-
berendezők

Gyár és iroda:

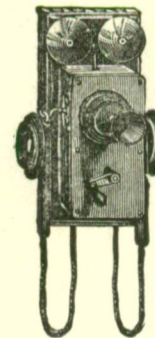
VI., Izabella-u. 88.

Raktár:

V., Dorottya-u. 8.

a magyar kir. államvasutak és a magyar
állam szállítói,

a hangosan beszélő mikrofón
feltalálói és szabadalom tulajdonosai.

Készít: telefonberendezéseket köz-
ponttal vagy körkapcsolással, elvál-
lalja régi berendezéseknek s egyes ké-
szülékeknek alapos átalakítását,
továbbá: villámhárítókat, házi sűr-
gönyöket, tűz- és vízjelző-berende-
zéseket stb.

VILLAMVILÁGÍTÁST

a legszakszerűbb kivitelben, jutányos
áron végez.

Árjegyzékek, költségvetések és ajánlatok bérmentve és ingyen

MENYASSZONYI

Saját készítményű

KELENGYÉK.

Férfi fehérneműek és csecsemő kelengyék a legjobb minőség

SCHÜLLER FERENCZ.

Budapest, IV. ker., Koronaherceg-utca 6-ik sz.

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... » 10.—

Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fill.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Alsó-Erdősor 3. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, szeptember hó 9. —

Krónika.

A külömbiség.

— szept. 6.

Jó fertályesztendeje, hogy az ujságokban hol itt, hol ott bukkan föl az Argyll hercegné emlékkönyvéről szóló Különféle, aki, amint kegyetek is bizonyára olvasták, azzal a kérdéssel fordult a világ uraihoz, hogy: *kit irigyelnek?* A kérdés, meg kell adni, elmés; akiket egy világ irigyel, megkérdezni, hogy ők kit irigyelnek. Az irigyelt lények feleletei persze nem meglepők — ezek az irigyelt nagy urak mindenkit irigyelnek, csak önmagukat nem. Röviden: ezek a császárok, királyok, hercegek és hercegasszonyok utálják a mesterségüket, leroskadnak a terhei alatt, s mindenkit irigyelnek, aki ezektől megszabadulhat... A maga is terhek és kötelességek alatt roskadozó polgári halandó melázva olvasgatja ez érdekes vallomásokat, s a sok negativumból a szemei előtt lassankint kialakul a pozitívum: az, akit e nagy urak irigyelhetnek. Nekünk mindjárt eszünkbe is jut egy. Él most a *ganlírok* városában egy élemedni kezdő köpczös uri ember, kire bámulatosan ráillik mindaz, amit a hatalmas uraságok földi halandótól irigyelnek. Hogy a türelmüket ne feraszszuk, mingyárt ide is írjuk a nevét: Milán ő, a volt szerb király s leköszönt főparancsnok, a derék Obrenovics, akit csodáljuk, hogy a bécsi humor nem keresztelt még el *Abbreunovics*nak. Ha a walesi herceg »irigylit azt az embert, aki kissé rosszul lehet, anélkül, hogy egész Európán át ne harsogjon a jelentés: »Ő felsége komolyan megbetegedett« — ime egy ember, aki tetszése szerint eshetik tifuszba, maláriába, vérhasba vagy pestisbe: az ördög sem törődik vele. »A lóversenyen is fogadhat«, és senki sem mondja, hogy: »Ő fensége ismét fogadott a lovakra.« Egyszóval: lehet a magáé és a családjáé, s csak a hitelezőinek jut eszébe, hogy »ellenőrizték a cselekedeteit«. Hasonlóképpen: ő az a boldog halandó, akit a yorki herceg irigyel, mert »az idejével azt teheti, ami neki tetszik és senkisé nem törődik vele« — de mennyire nem! Valaki, aki minékünk minden császárok közt a leg-szimpatikusabb, szintén irigyelheti Milán királyt, mert nincs ember, aki e pillanatban »oly kevéssé volna császár«, mint ő. Hát még a muszka czár! Mily »őszintén irigyelheti« ő ezt a vidám férfit »kinek nem kell elviselnie egy nagy bírodalom gondjának terhét s nem kell átéreznie egy szen-

vedő nép szomorúságát! Biztosak vagyunk benne, hogy Milán ur soha más gondot nem érzett, mind a médió s az ultimó gondjait, és soha mást nem szenvedett, mint végrehajtást. S ha a vidám Obrenovicson kívül még megemlítjük Eugénia ex-császárnét, kinek Maud walesi hercegnővel szemben megvan az a *vorja*, hogy »bicziklizhet a környéken és teljesen (de mily teljesen!) otthonának s kötelességeinek szentelheti magát«, s ha végül megemlékezünk Izabella ex- királynéről is, ki meg az idősebb walesi hercegnét főzi le azzal, hogy »nem kell kiélveznie a királyi állást és csakis a saját dolgaival foglalkozhatik« — méltán kérdezhetjük, hogy a jelenleg dicsőségben és hatalomban vergődő boldogtalan emberi teremtesek mért nem igyekeznek ez irigyelt minták példáját követni, sőt ez irigyelt lények közt nem egy miért törekszik éjjel-nappal, kézzel-lábbal, pénzzel és szép szóval arra a rettentő boldogtalanságra, melynek jeges hegycsucsáról a világ hatalmasai oly irigykedve néznek le rájuk, völgyben veszteglő gondtalanokra.

Ez érthetetlen vesződségben látjuk, például, Orléans Fülöp-urat is, aki igazán csak véletlenségből nem királya Franciaországnak, és, noha a francia trónnak bizonyára nem volna kevesebb a gondja, mint az oroszoknak vagy az angoloknak, mégis mindent elkövet arra, hogy ezt a véletlenséget ellensúlyozza. Fülöp ur francia király akar lenni, ha beleszakad is — már tudniillik Franciaország. Fülöp ur francia király akar lenni, és minden pillanatban hajlandó elmondani azt a misét, melyet, egy nagy ősenek állítása szerint, megér szép Páris városa. Egy misét? Kettőt, háromat, tizezeret; ha kell: az ördög miséjét is; ha úgy kívánják: hugenotta, zsidó, buddhista, peccenyég vagy botokud misét is; ha a közjó parancsolja, a daliás férfi aláveti magát akár azoknak az operációknak is, melyeket némely egyházak a hívőiktől megkövetelnek, s ha a nemzet úgy akarja, ő egyformán fogad czölöbátust, vagy poligámiát. Minden mindegy, ha a nemzetnek jól esik. A *would be* király ur levelet ír a *Gazette de France*-nak, s nincs az a jó, amit meg ne ígérne benne. Ha az egyik jó ellene mond a másiknak, az Fülöp urat nem zavarja; ő az az abszolút, kiben az ellentétek föloldódnak. Vannak francziák, akik reformerek. Vannak francziák, akik konzervátorok. Mi sem egyszerűbb: »a rojalista koncepczió reformál; reformál a konzerválás céljából!« »Részletekbe« a király »nem bocsátkozik«, ami nagy kár, mert fejedelmi látvány volna, amint a koncepczió részleteibe belebocsátkozik. De, s ebben igaza van, »fejedelem, ki a részleteket előre akarná szabá-

lyozni, csekély értékű volna«. Teringgettét, igaza van, Franz Moor sem foglalkozott részletkérdésekkel. Ő már véghezvitte nagyhirű munkáját; »megvédelmelte a hadsereget, Franciaország becsületét és oltalmát, s leleplezte a zsidó és szabadkőmives kozmopolitizmust, mely az országnak veszte és gyalázata«. Ami még ezek után hátra van, a decentralizáció — »a decentralizáció, mely nem más, mint a takarékoság s a szabadság, mely a hatóságnak legjobb ellensúlyozója valamint legszilárdabb védelme« — ez már oly mellékesség, melynek részleteibe belebocsátkozni annál kevésbé érdemes, mert hiszen nem függ tőle egyéb, mint »Franciaország jövője és üdve«. De mivel »olyan herczeg, ki elveiről egyáltalán nem nyilatkoznék, mitsem érne«, a herczeg e kérdésben úgy nyilatkozik, hogy »decentralizálni csak erős cenztrális hatalom képes«, s ily cenztrális ereje ez idő szerint csakis őneki van, mert hiszen ő az egyetlen, aki Frankhonban »hagyományokon alapszik«. — Valóban, itt az ideje, hogy ez a derék ember trónra kerüljön, s M. Paul Bourget, aki, tudvalévő, mentül többet látott a világból, annál jobban imádja hazáját és szintén Franciaország üdvéért és jövőjéért imádkozik, nem csoda, ha egy rojalista enquête során nyíltan bevallja, hogy ő imádot hazája számára a királyság visszatértét óhajtja.

... Igen, igen — de ha a herczeg ur részletekbe nem bocsátkozik, mi plebejusok talán egy perczre szemébe nézhetnénk ennek a királyságnak. A republika s a demokrácia Franciaországban nem mindent tartott meg, amit megígért — helyesebben: amit mások ígértek maguknak a republikától s a demokráciától. De mégis: a francia par excellence okos üzletember, még hevületeiben is, s talán fölállítja a bilanceot, mielőtt a be nem vált republikát fölcseréli a csalogató királysággal. Tehát, vessük föl a kérdést: milyen ez a királyság. Más szóval: az-e még a királyság, ami volt, s a republika s a demokrácia kis interregnumai nem hagytak-e rajt olyan nyomokat, melyeket nehéz eltüntetni, még külömb dialektikával is, mint az Orléans uré? Ime: egy tisztség, melyet minden viselője utál, gyűlöl és szabadulni szeretne tőle. Akik törnek rá, nem azokért a magasztos kötelességekért teszik, melyek reájuk várnak — tisztán csak azokért a javadalmakért, melyek a királyokat megilletik. Aki elnézi ezt a *would be* királyságot, a hiveit s az aspiránsait: lehetetlen menekülnie az elől a benyomás elől, hogy ez a leendő francia királyság rastaquouèreknek való mesterség. Isten, akit Brunetière ur protegál, és király, akit M. Paul Bourget: bizony isten nem szeretnék lenni. Ha a királyok is úgy vadásznak mandátumra, mint akármelyik kezdő stréber, aki ma néppárti, holnap szabadkőmives; ha a világ első népét ugyanazon lépveszszőkkel kell megfogni, mint az árvamegyei tótót, akinek azért tetszett a prédikáció, mert egy kukkot sem értett belőle; ha a leendő francia királynak reporterekkel kell barátkoznia, vezérczikkekből összeollózni a programját, s kémeket, hazaárulókat, hamisítókat kell pártfelekül homlokos csókoltatnia: a legelégedetlenebb francia is titokban fölveti magában a kérdést: *ennek* a királyságnak a re- és instituálása használna-e más valakinek, mint annak az egypár gentle-

mannek és nem gentlemannek, kinek a dolgok e fordulata után több pénze volna, mint volt e fordulat előtt.

M. Paul Bourget — ő, az más. A tanár ur természetesen visszakívánja a királyságot, mert mit is keresen és tiszteljen az olyan demokrácián, mely a Paul Bourgetkat tiszteli, úgy, mint hajdan a királyokat? M. Paul Bourget ismeri magát, s ezért nem tisztelheti azokat, akik őt tisztelik. A lakáj s a rabszolga-lélek, helyes önismerettel, csak az tudja tisztelni, aki vele *en canaille* bánik — s M. Paul Bourget eped a Lajosok s a Fülöpök után, kik az ő Molièrejaikat, Racinejaikat és Vellasquezeiket egy sorban tartották, és, ur létükre, természetesen jól tartották, az agaraikkal, a törpéikkel s udvari bolondjaikkal. M. Paul Bourget betölthetetlen ürt érez maga fölött; mint az egykori szabó, ki az udvari bálból kidobatta magát, nyomorultul és kényelmetlenül éri magát abban a fejedelmi magasságban, ahová a demokrácia a művészetet s a tudományt emelte. Ezt a betölthetetlen ürt szeretné M. Paul Bourget betölteni — istennel, királylyal, császárral — mindegy, akárkivel, csak valakivel, akit szolgálni lehet, mert ő szolgálni akar, s a demokráciának szolgák nem kellene, hanem férfiak — igazi férfiak, az asszonyoknak is férfiai, nem pedig mas-seurjei és pédicurejei, mint amilyen M. Paul Bourget. Mikor Dante hitta a császárt: az magasztos volt — mikor M. Paul Bourget király után nyöszörög: az neveltséges. Ebből a külömbébségből a rojalizmust nem lehet kigyógyítani.

Tar Lőrincz.

Holt fecske.

*Előbb még a magasban járván,
Fenn ujongott a légi pályán,
Fenn, azt sem láttuk merre, hol van,
Aztán lehullt egyszerre hollan.*

*Az ég kegyes volt ő hozzája,
Utján nem lankadt könnyű szárnya,
És megsebezve, félhalottan
Nem vergődött a földi porban.*

*Ah, édes volt gyors, boldog élte,
Utszéli tüske meg nem lépte,
Vidám szemével sohse látta,
Mint jön az ősz a néma tájra.*

*Szállt szabadon, magasan, bátran,
Füldött sugárban, illatárban,
Aztán kintől meg nem gyötörve
Lehullt — de halva hullt a földre.*

Szalay Fruzina.

Cerberus mindenesetre megbizhatóbb őr lett volna, ha nincs három feje.

*

Tudjátok, mit iszik az ember az alkoholban? Könnyeket, vért, a feleségének és a gyerekeinek az életét.

Lamennais.

Papp Dániel hagyatékából.

Varga és költő.

— Alláh tréfája. —

A teremtésre fentartott órákban Alláh, ki gonosz kedvében volt, így szólítá meg árnyékát, a Sorsot:

— Hü szolgám, valamely kegyetlen tréfára volna kedvem; a tubafák árnyékában is megkivánni a gyöngék boszantását. Alkotok hát barna agyagból egy csecsemőt és nevezem őt Omárnak és felruházom mindama kellékekkel, melyek szükségesek, hogy létrejőjön egy varga. Te pedig vedd őt és csinálj belőle költőt.

Omár a tégelyben halkán nyöszörgött erre s félig kész agyagkezét kérően nyujtotta Alláh felé; szólni nem tudott még, mert csak később, a kapuban nyujtották neki át a nyelvet. De a küszöbön kívül már nem lehetett protestálni. Így indult útjára Omár a jemeni törzsből való és Alláh folyton utána nézett, hogy ugyan mi lesz vele a földön.

A földön egy szegény tevehajcsár fiává született Omár; Mekkától délre, a »boldog országban«, hol mély és édes vizek között pálma zöldel s a sziklarepedésekben manna tenyész. Itt született Omár egy alacsony kunyhóban, itt töltötte gyermekéveit s alkonyatkor, ha forró napok után vörös volt az égbolt, mezitláb taposta a homokot. Omár szülei és testvérei szintén mezitláb voltak. Általában az egész törzs mezitláb járt, senkisé is hordott papucsot vagy cipőt. Omár kábultan nézett a meztelen lábak tengerére s valami titkos vágyat érzett. Természetes, hogy cipőt akart látni. Cipőt, szandált, vagy papucsot, vagy bármilyen lábbelit, amelyet bőrből készítenek és több darab-ból varrnak össze. De Omár sokáig nem láthatott cipőt, míg végre is világosság nem jött Mekka felől. A szent város felől egy karaván huzódott végig a boldog országok; mór katonák, török tisztok, frendik és fátyolos asszonyok teveháton, mint egy eleven tájkép. Csupa szín és selyem, oh, és mennyi cipő! Cipő, lakcsizma, zergebőrtopán s a komparadzikon nagy borjubőr-csizma, egy örmény asszony arannyal kivarrott vörös papucskában volt s a tevepupok közül kilógott a kis gyermekek lába gombos cipőcskéikben. Omár, a sápadt kis fiu lélegzetét visszafojtva nézte a tündéri képet és utána futott a karavánnak, míg lélegzetét veszve össze nem rogyott a sivatagban. Apja utána sietett és fölemelte.

— Hová szaladsz, boldogtalan?

Omár a karavánra mutatott:

— Oda — lihegte Omár. — Oh, be szép volt, oh be gyönyörű volt! Piros, sárga, arany, ezüst a lábon...

— Csillapodjál — felelte az apa. — Holnap beviszlek a városba, ott a bazárban elég cipőt láthatsz. Esetleg mindjárt benn is maradhatsz, mert úgy látom, te vargáinas akarsz lenni.

Így lett hát Omárból vargáinas, majd vargalegény Kadenben, a legelső vargaboltban. Ő volt a városban a legszorgalmasabb vargalegény; hajnalhasadtától késő estig a boltban ült s ha egy pár szattyánpapucs nagyon sikerült neki, akkor azt titkon megcsókolta. A legszenvédélyesebb vargák közé tartozott Omár. Még a pénteki munkaszünetet sem tartotta meg s ha este az utcán járt, folyton az emberek lábát nézte, halk megjegyzéseket téve: »Ez nagyon hegyes... az orra leválik... félre van a sarka...« Egyszer egy könnyű fátyolba burkolt hajadont pillantott meg, egy karcsu hurit, apró, gyöngyszínű cipőben, melyre aranypillék voltak varrva. Omár, kinek már bajusza volt és gyér fekete szakála, megállt az utcán:

— Birnom kell e gyönyörű cipőt — rebegte mámorosan. E pár szóval szerelmét fejezte ki Omár, s a találkozás csakugyan vesztét okozta neki. A leány Harun al Szerif leánya volt, a költővezéré s Harun al Szerif, a költővezér, a kecskemekegésről ismert lantos, hozzá is adta a leányát. Ez forduló pont volt Omár életében, mert az öreg csakhamar így szólt hozzá:

— Fiam, a mi családjunkban mindenki költő. Sokan vagyunk, de mindnyájan foglalkozunk költészettel, az uralkodóág ghazeleket ír, az oldalág perzsa költőket fordít s míg a nők a konyhán foglalatoskodnak, a gyermekek rímeket keresnek hozzá. Légy hát te is költő. Költőnek lenni jó. Ez egyenrangúvá tesz bennünket a sejkekkel és imánokkal, noha mi nem tanultunk semmit. Légy költő és mindennap pilafot fogsz enni...

— De én nem értek hozzá — szabadkozott Omár.

— Mindegy — felelte az atyaköltő. — Mi többiek majd segítünk neked; a damaszki pengét sem csinálja egy ember. Az egyik vasat ás, a másik aczéllá hevíti, a harmadik megörbíti, a negyedik élesre feni. Légy hát nyugodt; ezen a csekélységen nem fogunk fennakadni.

Omár erre otthagya a vargaboltot s apósa oldalán költő lett; évek hosszu során át nemzette a legkülönbözőbb költeményeket, míg végre a felesége gyermekek hátrahagyása nélkül meghalt. Ekkor a család mohamedán szokás szerint kitette a szürét s Omár, a jónevű költő egy szép reggel ismét ott bolyongott a bazár körül mint régen, midőn még hű volt a szattyánbőrhöz és cipőtalpához. Munka és kenyér nélkül ott bolyongott a költő három nap és három éjszaka, míg végre harmadnap reggel turbánját a szemére huzván, szerényen belépett egy vargaboltba munkát kérni. Elhatározta, hogy visszatér a vargamesterséghez.

— Szivesen — mondá a mester neki — szivesen adok munkát neked, de előbb hadd lássam, hogy dolgozol. Vedd e rózsaszínű keztyűbőrt és szabj belőle női topánt.

Omár elrontotta a bőrt.

— Szabni már nem tudok — mentegetőzött szegény. — Talán valami varrnivalót adnál.

— Szivesen — mondta a mester. — Varrd ezt a papucsfejet a talphoz.

Omár a papucsot is elrontotta. Varni sem tudott többé. Elfelejtette az egész vargaságot. A papucs széle mindjárt elvált a talptól, mint a harcsa szája.

— Varni sem tudok már — szomorkodott ismét. — Adj valami foltozni valót.

A mester most elrakott előle mindent; rózsaszínű szattyánbőrt, papucsot, tűt, fonalat.

— Foltozni, jó ember, foltozni nem szoktunk többé. Foltos cipőben már nem jár senki. Elmehetsz, jó ember, neked nem adhatok munkát.

Omár kitámolygott az utcára; egy pillantásig tűzvörösnek látta a bazárt, a mecset tornyát, a szerencsen teherhordókat, meg a halványzöld kaktuszokat. Azután ájultan rogyott össze s ott hevert, míg el nem jöttek érte a hatóság emberei. Azok fölemelték őt s elhelyezték a menházba, a sinylők és bélpoklosok közé, egy marék rizskása és két rézfillér napi járandósággal.

*

— A tréfa sikerült — szólott ekkor Alláh árnyékának, a Sorsnak. — Csináljuk most megfordítva. Alkotok hát barna agyagból egy csecsemőt és ismét nevezem őt Omárnak és felruházom mindama kellékekkel, amelyek szükségesek, hogy létrejőjön egy költő. Te pedig vedd őt és csinálj belőle vargát.

Omár a tégelyben halkán nyöszörgött megint s félig kész agyagkezét kérően nyujtotta Alláh felé. Általában az előző esethez hasonló körülmények közt folyt le ez a

teremtés is. Omár ez alkalommal csillogó szemü vézna fiucska volt, ki egy bagdadi varga hajlékában jött világra, mindjárt nagy szenvedésekkel kezdvén az életét, mert születése alkalmával egy éles dikicscsel együtt pólyázták be s mikor a tévedést harmadnap észrevették, már egészen el volt kékülve szegény. Midőn nagynehezen életre keltették, apja örömeiben felkiáltott: »Csakhogy megvan a dikics!«

Omár, midőn már járnai tudott, a bolt mögött, apró vörös virágok közt szokott ülni és a szirmokra homokszemetet szórt. »Meggyémántozom« mondta és mosolygott ilyenkor. Egy görbe mandulafa is volt az udvaron, levelét rázta a forró szellő, mintha boszorkányok suttoztak volna. A gyermek odaszoritotta fejét a törzshöz, behunyta szemét és boldogan hallgatózott: »Mintha hárfaszót álmodnék« mondta. Apja, a részeg varga néha kisietett a boltból s Omárt ilyenkor durván félrelökte. »Az én apám nagyon erős« mondta erre Omár. Mindent szépített Omár.

Az iskolában sohasem tudott a tanítóra nézni Omár. Szeme a rácsos mór ablakon át a felhőkön járt s az ingó pálmakoronákon; de fülével azért egyre hallotta Matunabbit és Abul-Alá verseit, az izzó misrákat, miket a tanító régi írásokból olvasott nekik. Omárnak fény és zene egyszerre kellett, de a tanító ezt nem értette s egyszer nagyon megverte a fiut.

— Hova bámulsz! — kiáltotta mérgesen.

— Óh, tanító ur, ne bántson — mondta Omár. — Hisz így együtt, még szebb a kettő . . .

— Bolond vagy — mondta a tanító és ráhuzott a nádbotjával.

Egy betűrimes kámijah olvasása után aztán maga is kopogott a muzsa ajtaján Omár. Verse a tizennégy éves fiuk nagy botrányai közül való volt, melyek hallatára szégyenkeznek a szakértők, de a szent berkekben mégis valami helyeslő suttozás kél s a nádak csókolgatják egy ostoba fiu lelkét.

— Bolond vagy — mondta a vers olvastára a tanító s ráhuzott Omárra a nádpálcájával ismét. Egyszermind megüzente az apjának, hogy fogja már vargamesterségre a fiát, aki az iskolában ugysis csak lustálkodik és rontja a többit.

Igy lett Omárból, a született költőből, varga. És Omár ott ült ezután a vargaszéken negyvennégy évig. Mert atyja, a részeg mester nyolczvannyolcz évet élt és e hosszú idő alatt nem eresztette el a dikicstől a költőt. Omár kedvetlenül varrta a sarukat, papucsokat és bakkan-csokat s a gházelekről nem ért rá gondolkodni. Csak apja halála után tudódott ki róla, hogy ő nagyon, nagyon rossz varga. Vevői elmaradtak, a kádi elárvereztetett mindent és Omár egy rézpénz nélkül kóválygott az utcán, ősz fejében régi dalok, vén szerelmi panaszok zümmögését hallván. S a tenger felől tavaszi fuvalmak szálltak.

Omár a város végére ballagott ki és keletnek dől-vén, hallgatózott a fűben. A fű megmozdult ekkor. A halványpiros mezei virágokat Omár feje köré nyomta s vékony zöld szálaikat a varga szakállába vegyítette. Omár lejjebb sülyesztette fejét és hagyta, hogy apró bogárkák járjanak az arcán, ingerkedvén, mint az őszi fuvalom néha. A varga behunyta szemét és erre a mozgó fű beszédbe kezdett: »Ssss... emlékszel apró kis virágaidra... ssss... emlékszel a mandulafára... ssss... emlékszel-e a régi írásokra, mik lágy hurok gyanánt szóltak... kis bolond Omár nézz az égre megint, mert együtt szebb a kettő« . . .

És Omár, a varga úgy tett, miként a fű beszélt. És azon édes napnak alkonyatán így szólott hozzá a kádinál is bölcsőbb shejk, a szofták és énekesek főmestere:

— Omár, te tán sohasem is voltál varga. A gházél, melyet ma zengettél s most idehoztál, ezt bizonyítja. Vedd

hát a nagy Bibár szultán alapítványából e tiz ezüst pénzt s maradj ezentul is költő.

*

Alláh odafönn e perczben boszusan nézett árnyára, a Sorsra:

— A tréfám nem sikerült — mondta. — Odalenn nem lehet elfelejteni a költészetet.

Berzsenyiék itthon.

(A Nádor-utczában. Blanka saját külön szalonja. Blanka és Elza. Blanka idegesen jár le s fel; Elza, szemben az állótükörrel, egy chaise-longue-on dülöngél s Marcel Prévost *Erős szüzek* című regényét olvassa.)

ELZA (a tükörbe néz): Te, Blanka! Tudod-e, mi jutott eszembe?

BLANKA (érdeklődve megáll): No mi az? Mondd hamar; ne tégy még idegesebbé!

ELZA (álmodozva): Az jutott eszembe, hogy ha én anyai örömhöz jutok, tulajdonképpen nagyon csunya asszony leszek.

BLANKA (dühösen): Ugyan, kérlek, hagyj békén! Azt hiszed, jó kedvem van?! Ha minden áron froczirozni akarsz, legalább válaszsd meg az időpontot. Akkor aztán beszélhetsz tőlem akármi számárságot. (Szünet. Blanka folytatja a sétáját; Elza, mind a két könyökét a chaise-longue-ra támasztva, megint neki esik a Prévost-regénynek.)

ELZA: Hja, hja!

BLANKA: Gyönyörű pozitúrát választottál, az igaz. (Századszor néz ki az ablakon.) Ah, végre!

ELZA (felugrik): Jön?

BLANKA: Igen. (Szünet; bejön a szobalány.)

A SZOBALÁNY: Rejtvényi ur van itt . . .

BLANKA: Jöjjön, jöjjön. (Szobalány el; ismét egy kis szünet s megjelenik Rejtvényi.)

REJTVÉNYI: Kezeiket csókolom! . . .

BLANKA: Köszönöm, hogy eljött . . . ön az én egyetlen barátom! Egy nagy, nagy, nagy szivességet kérek öntől! . . .

REJTVÉNYI (ugy hajlik meg, ahogy csak Mihályfi tud.)

ELZA: Remélem, jól töltötte a nyarat? A *Szeccessziót* minden héten elolvastuk.

BLANKA: Nem veszi rossz néven, ugy-e? . . . de a dolog nagyon sürgős! . . .

ELZA: Elég az hozzá: mi kaptuk meg a 89-ik számú ivet!

BLANKA: Kérlek, így Rejtvényi soha se fogja megérteni. Röviden: még ma, azonnal felelnünk kell arra a kérdésre, amelyről talán már hallott: »kit vagy mit irigyel ön?« . . .

REJTVÉNYI: Ah, úgy rémlik, mintha olvastam volna erről! . . . de . . .

ELZA: Igen, ön jól emlékszik. Argyll hercegné intézte ezt a kérdést az uralkodó házak tagjaihoz, akik meg is feleltek rá, s ez benn volt az ujságokban. Sajnos, a mi kérdésünk nem *echt*, csak *contresacon*.

BLANKA: Kérem, ne hallgasson rá. Ugyanarról a kérdésről van szó, csak hogy ezt most Reuss hercegné intézi a maga kis köréhez, és az e körrel összeköttetésben álló családokhoz.

REJTVÉNYI: Reuss hercegné?

ELZA: Igen, XXXVII. Reuss Egon hercegné, a detmold-strelitzi uralkodó nagyherceg felesége. Tudja, akik haragban vannak Vilmos császárral!... Bizonyosan olvasta annak idején... A császár meghagyta, hogy a tisztek ne köszöntsék a nagyhercegi családot...

REJTVÉNYI: Hogyne, hogyne!...

BLANKA: A nagyhercegné ugynevezett lavina-íveket küldött szét. Ő maga tizet; a tiz czimzett mindegyike kettőt-kettőt; a husz másod sorban czimzett ismét kettőt-kettőt, végül ez a negyven egyet-egyet. Összesen tehát száztiz ívet küldtek szét, többnyire Európában, de egyet-egyet kaptak a Vanderbiltek, a Gould-ok és Astorok is. Magyarországra négy iv érkezett. Egyet kapott Mancsi grófné, egyet Geksi hercegnő, egyet Gyurka őrgróf, egyet mi. (Arcza lángba borult s tekintete, mint csillagfényes éj.)

REJTVÉNYI (illő hódolattal): Ah!

BLANKA: Elképzelheti, hogy némi gondot fordítunk a válaszra. A dolog azonban sürgős; az ívet még ma vissza kell küldenünk. Szóval, szükségem van az ön tanácsára.

REJTVÉNYI: Hálás vagyok érte, hogy ennyire megtisztel.

BLANKA: Ugy-e megfogalmazza nekem a feleletet? És mindjárt, azonnal? Nem képzelem, mily lázassá tesz a nyugtalanság!... Értheti, hogy ilyen társaságban nem akarok szégyent vallani.

REJTVÉNYI: Csakhogy... őszintén megvallva... nem olyan könnyű megtalálnom a kellő feleletet!... Bele képzelhetem-e magam az ön helyébe? Könnyű volna megmondanom, hogy én kit irigylek vagy kit fogok irigyelni, de kit és mit irigyelne ön?

BLANKA: Ó, istenem, ne beszéljen léhaságokat ily komoly pillanatban!

REJTVÉNYI: Kérhetek némi gondolkozási időt? Egy órát?

BLANKA: S akkor, egy óra mulva, el fogja küldeni?

REJTVÉNYI: Igen.

BLANKA: Kezet rá! De siessen! Menjen egyenest haza és zárkózzék be, hogy senki se zavarhassa. Menjen kocsin; amig leér a lépcsőn, befognak... Akarja? (Csenget.)

REJTVÉNYI: Csak azt szeretném, ha némi utbaigazítást adna a felelet irányát illetőleg.

BLANKA: Nem bánom, akár mint lesz, csak valahogyan hozza bele a jótékonytságot. Tudja, a jótékonytság olyan, mint a fekete öltözet, mindig jól ruházza az embert.

ELZA: S nem baj, ha nem leszünk elmések, ez már *démódé*; a fő az, hogy előkelők legyünk, rémesen, dohosan előkelők!

BLANKA: Ugyan, kérlek, gondold meg, hogy nem értünk rá a viczceidet meghallgatni!... (Rejtvényihez): Tehát számíthatok rá?

REJTVÉNYI: Egy óra mulva itt lesz.

BLANKA: Köszönöm, nagyon köszönöm, kedves barátom! (Rejtvényi el; Blanka kikiséri és visszajön. Elzához) Megint olyan voltál, mint egy utolsó rangu csirkefogó.

ELZA: Nem aspirálok az első rangra. Különben csak azért szoltam bele az üzletedbe, mert nem szeretném, ha ez a mafla elbizná magát.

BLANKA: Találj ki valami okosat, s akkor nem szorulunk rá.

ELZA: Ha engem kérdeznének, én tudom, hogy mit irnék.

BLANKA: Halljuk hát ezt a bölcséséget.

ELZA: Azt irnám: »Egyesegyedül a Longfellow leányait irigylem, akiket a rézbőrűek nemrég felavattak tiszteletbeli indiánusokká. A jól öltözött emberek közül csakis ők azok, akik nem kénytelenek civilizált emberek módjára viselkedni.«

BLANKA: Ugy látszik, a viczceidet már a Longfellow leányaitól tanultad. Nem lepne meg, ha valaki kideritene, hogy annak idején sziu-indiánok jártak az állatkertben s a mama megcsodálta őket.

ELZA: Szeretem, hogy mértéket tartasz a pikantériában.

BERZSENYI MAMA (bejön): Már megint veszekedtek?

ELZA: Csak enyelgünk.

BLANKA: Találgatjuk, hogy mit kellene írni. (Berzsényi papa is megjelenik.)

BERZSENYI MAMA: Én már gondoltam valamit, de a ti atyátok nem hagy engem helyben. Azt gondoltam, hogy: »Mindenkit irigylek, aki szegény«. Ez hasonlít ahhoz, amit Ő Felsége irt, és, például, kinek lehetne kifogása, ha valaki a szegényeket irigyl?! Aláírás: Berzsényi Zalán, mert Jacques, az magyarul Zalán, nem igaz?

BERZSENYI PAPA: De hát irigylem én a szegényeket?! Miért irigyelném én a szegényeket?!

BERZSENYI MAMA: De hát ki kívánja, hogy irigyeld a szegényeket? Egy szép mondásról van szó, ennyi az egész.

BLANKA: Nem, mama, ez nem jó. Fitogtatni a pénzt, fuj!... S ez kétszeresen nevetséges volna ott, ahol a Vanderbiltek, az Astorok és a Gouldok is nyilatkoznak.

BERZSENYI PAPA: Aztán meg nincs benne a pápa.

BERZSENYI MAMA: Nem értem, hogy mit akarsz a pápával.

BERZSENYI PAPA: Ha egy Astorhoz vagy egy Vanderbilthez olyan szives lett volna ő Szentsége, mint amilyen szives volt mihozzánk, mit szólsz hozzá, lehetne-e birni egész Amerikával?! A pápa nevét ott olvasnátok minden plakáton. Aztán ez, engedjétek meg, másképpen nézne ki, mintha azt írjuk, hogy irigylem a Policzert, mert jóévtárgya van.

A SZOBALÁNY (levelet hoz): Rejtvényi urtól.

BLANKA: Adja, adja. (Felbontja a levelet). Ah, ez csakugyan nem rossz! »Irigylek mindenkit, aki letörölhette azt a könnyet, mely előttem rejtve maradt.«

ELZA: Nagyon szép; kár, hogy egy csepp értelme sincs!

BLANKA: Annyi értelme van, amennyit akarsz.

BERZSENYI PAPA: De nincsen benne a pápa.

BERZSENYI MAMA: A pápát bele lehet venni. Azt lehet mondani, hogy: »irigylek mindenkit, aki annyi könnyet töröl le, mint amennyit ő Szentsége...«

BERZSENYI PAPA (kiegészíti): ... »aminek tanuja voltam«, mondjuk: »többször tanuja voltam«. S aztán hozzá kell tenni, hogy: »és ki csekélységemet több ízben kitüntette.«

BLANKA: De, papa, így a parvenük beszélnek!

BERZSENYI: Akkor hagyd ki, fiam, a világért se akarok semmi félreértést.

ELZA: Én, ha nektek volnék, azt írnám, hogy: »irigylek mindenkit, akinek nem kell albumba írnia«.

BERZSENYI: Látod, kis leányom, ez sokkal komolyabb dolog, mint te képzeled. Jegyezd meg magadnak, gyermekem, hogy az életben számos komoly dolog van, amelyekre te nem is gyanakodol.

ELZA (magában): De gyanakodom.

BLANKA: Nem ragaszkodom a Rejtvényi fogalmazásához, de a »könnyek« határozottan tetszenek nekem.

BERZSENYI: Semmi kifogásom a könnyek ellen; ha a könnyek az orosz czárnak nem derogáltak, miért derogálnak nekem? De szeretném, ha helyet szorítanál a pápának, persze úgy, hogy ez ne legyen feltűnő, a világért se legyen feltűnő!

BERZSENYI MAMA: És talán be lehetne venni a szegényeket is...

ELZA: Koszoruba a pápa körül.

BLANKA: Kisasszony, kiméljen meg az élceitől!

BERZSENYI (hunyorogtat Elzának, hogy hallgasson.) Nem, fiam, a szegények nem tetszenek nekem. Már a zsoldároknak is benne van, hogy a szegény halottnak tekintik. A szegény nem *fair*. Nem akarom, hogy az én ivemnek szegény szaga legyen. Nem igaz?

BLANKA: A papának igaza van; »a könny« is elég. Eddig tehát megvolnánk. De már most hogyan helyezzük el a pápát?

(Berzsényi fölteszi a szemüvegét, hogy jobban lássa, hol lehetne a pápának helyet szorítani. Vita — Blanka és Berzsényi mama közt — arról, hogy mi az alany és állítmány. Ennek szerencsés eldöntése után tovább tanakodnak, hogy: kit és mit irigyeljenek? Elza ekközben előveszi regényét, s tovább olvassa. Nem irigyli az *Erős szűzek* hősnőjét, aki oly büszke leányerceyre, de irigyli a betyár Marcell Prévost-t.)

Ygrec.

Csillagom.

*Harmathullajtó titkos újszakán,
Ha elkerül a nyugasztaló álom,
Egy messze csillag fényét keresem.
Mélázó kedvem semmi sem zavarja,
Reám borul az indák gyenge karja,
S együtt virraszt egy sötét árny velem.*

*Miriád bolygó hinti szét sugárit,
Ezüstre bontja a fák koronáit,
Csak azt az egyet nem lelem sehhol.
Elárvult helyed könnyes szemmel nézem,
Ki legszebb voltál a nagy mindenségben,
Én lehullt, kihült, forró csillagom!*

Lys-Noire.

A pajkos Buffalmacco.

Irta: ANATOLE FRANCE.

I.

A svábok.

A flórenczi Buonamico di Cristofano, kit ötletes vidámsága miatt a Buffalmacco melléknévvvel illettek, tanuló éveit Andrea Tafi, a hirneves festő és mozaikművész műtermében töltötte el. Tafi rendkívül ügyes mester vala. Abban az időben jött Velenczébe; amikor Apollonius a Szent-Márk templom falait mozaikkal fődé s ravaszul elleste azt a titkot, amit a görögök féltő gonddal őriztek. Szülővárosába visszatérve, nagy hirnevet szerzett magának művészetében, mely abból állott, hogy számtalan, apró, színes üvegkoczkát rakott egymás mellé s ilyformán képeket alkotott. Nem volt ideje az összes megrendeléseknek megfelelni, noha minden áldott nap, a reggeli harangszótól vecsernyéig valamelyik templomban azon fáradozott, hogy az Üdvözítő dicső holttestét, vagy a Megváltót a glóriával, a pátriarkákat és prófétákat, vagy pedig Jób és Noé historiáját megörökítse. Minthogy amellet még nagy buzgalommal festett a görögök módja szerint, *al fresco* is, soha nyugodt percze nem volt s tanítványait is egyre hajszoalta. Ilyenkor rendszeren azt mondogatta:

— Gyerekek, aki, miként én, a művészetnek sok szép és becses titkát birja, annak észszel és karral szüntelen a munkán kell csüngnie, hogy sok pénzt keressen és sokáig megmaradjon az emberek emlékezetében. S ha én, öregségem és törődött testem daczára, nem sajnálom a fáradságot, akkor ti, kik még fiatalok és frissek vagytok és nekem szolgáltok, minden erőtok megfeszítésével kell dolgoznotok.

Tafi mester azt kívánta, hogy a festékek, az üvegöntvények és eszenciák már kora hajnalban készen legyenek s evégből a fiukat már éjjél tájban felzavarta. Buffalmacco pedig semmit se gyűlölt jobban mint a korai felkelést. Mert őkelme nagyon szerette a hosszú vacsorákat s a csavargást olyan időben, mikor minden tehén fekete. Későn feküdt le s mélyen aludt, mint az olyan ember, akinek még jó lelkiismerete nagyon. Ha tehát az első álom idejében felsivított a Tafi mester éles hangja, fordult egyet s a keltő szózat süket fülekre talált. Amde a mester nem unta a keltegetést s végül bejött a tanítvány szobájába, lehuzta róla a takarót és nyakon öntötte egy korsó vízzel.

Buffalmacco kellenlenül s félig öltözve lement a sötét és hideg műhelybe, hozzáfogott a festékek eldarabolásához, közbe pedig egyre azon töprengett hogyan hárihatná el az éjjéli keltés kellemetlenségeit. Sokáig gondolkozott, mindenféle képtelen tervet forgatott meg fejében; végre aztán élénk és ötletes eszében megfogalmazott egy jó gondolat.

A dolog nyélbeütésével Buffalmacco addig várt, míg a mester hazulról elment. Mihelyt megvirradt, Tafi mester, szokásához híven, köpönyege zsebébe tette rendes reggelijét: egy palaczk chiantit és három kemény tojást; lelkére kötötte tanítványainak, hogy ne szeleskedjenek, hanem a művészet követelményei szerint olvasszák az üveget s aztán utnak indult a San Giovanni templom felé, mely gyönyörűségeiben, a régi mesterek szellemében vala megépítve. Tafi mester csinálta benne a mozaikmunkákat, melyek órangyalokat, kerubokat, szeráfokat, a magasabb hatalmasságokat, a menyek országának trónjait és uralkodóit ábrázolák. Azonkívül még megalkotásra vártak isten csodatételei a világoosság megteremtésétől a vizözönig,

József és tizenkét testvéreinek históriája, Krisztus élete az angyali üdvözlettel a menyemenetelig és végül Keresztelő Szent János csodálatos története. Minthogy nagy fáradsággal végezte munkáját: az üvegkoczkáknak a czementbe való beillesztését és művészi egymás mellé helyezését, e rendkívül sok alakkal bővelkedő nagy művétől sok hasznot és nagy dicsőséget várt.

Amint a mester elhagyta a házat, Buffalmacro azonnal hozzálátott tervének előkészítéséhez.

Tudvalevő dolog, hogy svábbogarak nagy számban vannak, különösen pedig pékműhelyekben, vendéglőkben és malmokban. Ismeretes az is, hogy ezek sima, kellemetlen szagu bogarak, melyek hosszú, szőrös lábaikkal ügyetlenül mozognak.

Abban az időben, mikor Arbiában nagy harcok dultak s a pálmafákat bőven öntözte az elesett nemesek vére, e csunya bogaraknak Toscanában két nevük volt: a florencziak szienaiknak, a szienaik pedig florenczieknek hívták őket.

A jó Buffalmacro nagyokat nevetett, amikor hemzsegni látta őket, mint valami boszorkány-tornában a törpe lovagok pajzsait.

— Hohó — mondá magában — ezek szomorú kis alakok. Nem szerették a tavaszt s Jupiter megbüntette lusta közönyüket. Megátkozta őket, hogy hasznavehetetlen szárnyaik sulya alatt az árnyékban mászkáljanak s ezzel példát adjanak az embereknek, hogy életüket a szerelem idejében élvezzék.

Igy morfondirozott Buffalmacro, ki a legtöbb emberhez hasonlólag hajlandó volt a természetben saját szenvedélyeinek és érzéseinek szimbolumát keresni. Buffalmacro szenvedélyei pedig számosak valának: sokat inni, asszonyokkal mulatozni, télen meleg, nyáron pedig hűvös ágyakat nagyokat aludni. Minthogy azonban nem azért szállt le a pinczébe, hogy elmés mondatok és találó képek felett töprengjen, hozzáfogott a munkához. Összefogott vagy két tuczat svábot — nemre és korra való tekintet nélkül — s behajigálta a zsákba, amit magával hozott. Azután visszatért a műterembe, ahol társai: Bruno és Calendrino a mester rajzai szerint a jóságos Szent Ferenczet festették, aki a bélpoklosok között adományokat osztogat. A két tanítvány éppen azon tanakodott, hogyan lehetne Memmit, a vargát, lóvá tenni. A vargának ugyanis egészséges és szemrevaló felesége volt.

Buffalmacro, ki épp oly ügyes volt mint két társa, felmászott a létrára s hozzáfogott a szeráfi kereszt szárnyainak megfestéséhez. Azon iparkodott, hogy az égi szárnyakat a szivárvány legfinomabb színeivel vegye körül. A munka egész napon át szakadatlanul folyt, úgy hogy mikor az öreg Tafi a San Giovanni templomból hazajött, nem állhatta meg, hogy tanítványát meg ne dicsérje.

— Fiam — mondá — ezek a szárnyak pompás fénynyel vannak megfestve. Buffalmacro nagyot haladna a festés művészetében, ha nagyobb szorgalommal látna hozzá. De mikor az esze folyton a mulatságon van. Calendrino azonban törekvése miatt mindnyájunk mestere lehetne, ha nem volna olyan végtelenül buta.

Ilyképpen oktatta Tafi mester tanítványait: keményen, de igazságosan. Miután szíve szerint kibeszélte magát, elment a konyhába a szokott vacsoráért, egy kis beszózott halért, aztán felment a szobájába, lefeküdt és csakhamar hortyogott. Buffalmacro ezalatt szokása szerint bebarangolta az egész várost s mindenütt megfordult, ahol olcsó pénzéért jó bort és szemrevaló nőszemélyt lehetett kapni. Mikor már megelégedte a dolgot, hazabandukolt, körülbelül egy órával előbb, mint Tafi mester kelteni szokta. Kihuzta a zsákot az ágy alól, rendre kiszedegette a svábot s valami kurta tüvel mindegyiknek a hátára apró viaszgyertyát erősített. Miután a gyertyácskákat meggyújtotta,

a bogarakat szétzavarta. Ezek az állatok oly buták, hogy nem érzik a fájdalmat, vagy legalább is semmin sem csodálkoznak. Azonnal elkezdtek futkosni a padlón, riadt léptekkel, amiket a meglepetés és a bizonytalan félelem meggyorsított. Néha körben forgolódtak, nem ugyan azért, mert Pláto ezt a legtökéletesebb formának mondta, hanem valószínűleg azért, hogy ezzel az ismeretlen veszélyt elhárítsák. Buffalmacro az ágyból nézte ezt a sürgést-forgást s nagyon örült a csinynek. Valóban alig képzelhető csodálatosabb látvány, mint ezek a fura csillagocskák, melyek kicsiben a szférák harmóniáját utánozták — amint azt Arisztotelesz és magyarázó ábrázolták. A bogarakat végül már nem is látta az ember, csak az apró fénylángokat, melyek mintha életre keltek volna. Amikor e lángocskák már több görbevonalat és kört irtak le, mint amennyit valaha Ptolemeusz és az összes arabok a planéták megfigyelésénél felfedeztek, felharsogott Tafi mester hangja, mely a nyálkától és haragtól szipítóan hangzott:

— Buffalmacro, Buffalmacro! — kiáltá köpködve és köhögve — ébredj Buffalmacro, te világ lustája! Egy óra múlva már a hasadra süt a nap. Ugy látszik, nem bolhák, hanem kincsek vannak az ágyadban, hogy nem tudsz tőle megválni. Lustaházi, fel! Ha nem kelsz fel mindjárt, fülednél és hajadnál fogva huzlak ki az ágyból.

Ilyetén formán szokta a mester a tanítványokat minden éjjel költögetni. A művészet és a mozaikmunka iránt való buzgalma vihette erre. Minthogy nem kapott feleletet, felhuzta a térdnadrágot s azt meg sem erősítve, lesiefett a tanítvány szobájába. Hiszen éppen ezt várta Buffalmacro. Mikor meghallotta a zajt, amit a lépcsőn lesiető mester léptei csináltak, hamar a fal felé fordult s úgy tőn, mintha aludna.

— Hohó, ez az álomszuszék még mindig horkol? De iszen kiverem az álmat a szeméből.

Ezeket mondván, belökte az ajtót; de mikor meglátta a sok lidércfényt, mely a padlón szanaszét imbolygott, szinte kővé meredt s minden tagjában reszketett.

— Ördögök, ezek — gondolá magában — semmi kétség: ördögök és gonosz szellemek. Matematikai pontossággal futkosnak; jeléül annak, hogy a hatalmuk nagy. A démonok gyűlölik a festőket, mert fertelmes alakban ábrázolják őket, ellenben az angyalokat szépeknek, glóriától övezetten, kibontott, fényes szárnyakkal festik. Ezt a szerencsétlen fiut az ördögök fogják körül; lehetnek vagy ezren. Valószínűleg megbántotta Luczifert, förtelmes képet festvén róla. Ez a tizezer ördög most mind ráveti magát s élve hurczolja a pokolba. Szegény fiu, el van veszve! Sajnos, az ördögöket én is csuf alakban ábrázoltam mozaikban épügy, mint egyebütt s így ezer okuk van, hogy rám is nehezteljenek.

Ez a gondolat megkettőztette félelmét; nem mert a tüzes testű, folyton keringő-kavargó százezer gonosz szellemmel szembeállni; összehuzta a nadrágját s eliramodott a lépcsőn, oly gyorsan, amint csak öreg csontjai engedték. Buffalmacro pedig röhögött az ágytakaró alatt. Ezuttal késő reggelig aludt, azóta pedig a mester nem merte többé felkelteni.

II.

Tafi mester menybemenetele.

A florenczi Andrea Tafi, aki arra volt kiszemelve, hogy a San Giovanni templom kupoláját mozaikkal díszítse, a nagyszerű művet csakugyan befejezte. Az összes alakok görög módszer szerint valának ábrázolva. Ezt Tafi mester tudvalevőleg Velenczében tanulta, ahol a görög munkások a Szent Márk templom falait díszítették. El is hozott ebből a városból egy Apollonius nevű görögöt, aki

ismerte a kövel való festés egynémely fontos titkát. Ez az Apollonius igen ügyes és éles elméjű ember volt, ismerte azt az arányt, melyben az emberi test egyes részei egymáshoz állanak s azokat az anyagokat, amikből a legjobb cemetet lehet készíteni.

Tafi mester attól tartott, hogy ez a görög el találná vinni tudását és ügyességét valamelyik más florenczi festőhöz s ez okból se nappal, se éjjel nem hagyta magára. Minden nap reggel elvitte magával a San Giovanni templomba s este ismét visszahozta San Michelébe, a házhoz, ahol a másik két tanítványával, Brunoval és Buffalmacchoval kellett aludnia. A hálólhelyet csak egy fal választotta el a mester szobájától s minthogy a fal nem ért fel a tetőgerendáig, hanem mint egy féllábnyival rövidebb volt, minden szót meg lehetett hallani, amit a szomszédos szobában beszéltek.

Tafi mester jóerkölcsű, jámbor ember volt. Nem hasonlított azokhoz a festőkhöz, kik miután a templomokban szépségesen ábrázolák istent, amint a világot teremtette és Jézust, amint boldog anyjának ölében szendereg, éjnek idején koczkát vetettek, bort ittak és szép leányok körül legyeskedtek. Tafi mester mindig beírta az ő jószágos feleségével, noha a mindenek alkotója nem ruházta fel a férfiaknak tetsző tulajdonságokkal, mert bizony szegletes és felette száraz vala. Miután isten elszólította őt erről az árnyékvilágról és kegyelemben magához fogadá, Tafi mester nem vett többé asszonyt. Az önmegtartóztatás erényét gyakorolta, amint ez magas korához illő volt s ami sok haszontalan költségtől és gondtól kímélte meg. Ugy vélte, istennek tetsző dolgot cselekszik, aki a más világon megjutalmazza azokat, akik e földi életben önszántukból nélkülöztek. Andrea Tafi szemérmes, józan és jóerkölcsű vala.

Rendesen elvégezte imáit s ha lefeküdt, nem aludt el előbb, míg a boldogságos szűzhöz nem fohászodott ekképen: »Boldogságos Szűz, istennek anyja, ki érdemeidnek miatta már földi életedben a menyekbe vitettél, nyujtsd felém kegyelmes jobbodat, hogy én is felérhessek a paradicsomba, ahol te immár arany zsámolyon ülsz.«

Ezt az imát Tafi mester nem mormogta el, hanem fenhargon, szinte kiáltva mondta el; mert úgy gondolta, hogy szóból ért az ember s a szentek is jobban értik a jó torokból jövő hangos szót. Valóban, a mellékszobában alvó Apollonius és a két ifju florenczi elalvás előtt mindig meghallották Tafi mester esteli imáját. Apollonius azonban szintén tréfás kedvű legény volt s e tekintetben teljesen hasonlított Buffalmacchohoz és Brunohoz. Mindhárom nagy kedvet érzett arra, hogy a mestert, noha igazságos és istenfélő, de amellet pénzsóvár és irtalmatlan volt, alaposan megráfálják. Egyik éjjel aztán, mikor a czimborák meghallották a jámbor öreg imáját, összeröföntek a takaró alatt s mikor a mester elaludt, halkán azon tanakodtak, hogyan lehetne a mogorva medvét megtánczoltatni. Apollonius, aki tudta, hogy a vén ember mennyire fél az ördögtől, azt tanácsolta: öltözzenek fel vörös ruhába, rakjanak fel szarvakat s így üljenek az öreg ágya elé. De Buffalmacco czimborá mást gondolt:

— Szerezzünk holnap egy jó vastag kötelet és egy emelő darut; majd meglátjátok, hogy pompás mulatságban lesz részünk.

Apollonius és Bruno kíváncsiak voltak, hogy mire jó a kötél s az emelő daru, de Buffalmacco mélységesen hallgatott. Megigérték, hogy megszerzik, amit kíván, mert tudták, hogy czimborájuk a legnagyobb hunczut, aki sohase fogy ki a tréfás ötletekből. Ezért is kapta a Buffalmacco nevet. És csakugyan oly vakmerő pajkosságokat követett el, hogy később novellákat irtak róluk.

A három jó madár aztán nem találván többé okot a virrasztásra, elaludt. A padlásszobába besütött a hold

és sarlója az öreg Tafi felé volt fordítva. Álmukból csak szürkületkor ébredtek, mikor a mester durván dörömbölt az elválasztó falon s szokása szerint köhögve és köpködve kiáltá:

— Apollonius mester, talpra! Ti legények is, fel szaporán! A nap már felkel. Phöbus már eloltotta a menyei gyertyákat. Siessetek! Az idő rövid, a munka hosszú.

Azután felhuzta térdnadrágját, felkötötte ócska kötényt. Mire kijött a szobából, a folyosón már vártak rá a legények, mindegyik szerszámokkal ellátva. Aznap a San Giovanni templomban, hol a festőállvány a tetőpárkányig nyult, a munka eleinte pompásan haladt. Már nyolcz napja vesződött a mester, hogy a művészet szabályai szerint ábrázolja Krisztus megkereszteltetését. Azzal kezdte, hogy a Jordán vizét megrakta halakkal. Apollonius is elkészítette a cemetet, földi szurokkal és apróra vágott szalmával, közbe olyan szókat rebesgetett, amikről csak ő tudott. Bruno és Buffalmacco kiválogatták a szükséges kövecskéket, Tafi mester pedig a palatáblán levő minta szerint gondosan beillesztette őket. Amikor a vig czimborák észrevették, hogy a mester teljesen elmerült munkájába, leszálltak a létráról és elhagyták a templomot. Bruno a város falain kívül felkereste Calendrinot s olyan emelő darut kért, amivel a gabnát magtárba huzzák. Apollonius pedig elszaladt Ripoliba egy bíró vén feleségéhez, akinek valamikor bájitalt ígért, melylyel a szeretőjét magához édesgetheti. Apollonius azt hazudta, hogy a kender az italszűrésre kell s így az asszony odaadta a kerek kut vastag kötélét.

A két jó pajtás így megrakodva visszatért Tafi házába, ahol Buffalmacco már várt rájuk. Ez azonnal hozzáfogott a munkához: az emelő darut erősen beillesztette az elválasztó falon levő menyezetfába, a kötelet pedig behuzta a csigába; egyik végét a saját szobájában hagyta, a másik részének a végeivel pedig megkötötte a Tafi mester ágyának négy lábát. Ügyelt arra, hogy a kötél a függönyök alá jöjjön, úgy, hogy ne lehessen meglátni. Amikor ezzel végezett, a vidám kompánia ismét visszatért San Giovanni felé.

A mester nagy buzgalmában nem vette észre, hogy ily sokáig távol voltak s meglegedetten mondogatta:

— Lássátok, ezek a halak az arany, a bibor s az azur, szineiben pompáznak, ahogy illik ilyen szörnyetegeknek, melyek az oceánban, a folyókban hemzsegnek. Csak azért oly fényesek és cifrák, mert eleinte Vénusz isten-asszony birodalmához tartoztak. A rege legalább így mondja.

Jókedvűen és okos tanácsokat osztogatva beszélgett a mester. Mert alapjában tanult ember volt, noha mogorva és keményszívű is szokott lenni, különösen akkor, ha a nyereségvágy ösztökélte. Majd így folytatta:

— Nem-e szép és dicséretreméltó hivatás a festészet, mikor e világon gazdagságot, a tulvilágon pedig üdvösséget szerezhetünk általa? Mert bizonyos, hogy a mi üdvözítő Jézus Krisztusunk hálásan fogadja a paradicsomban azokat a munkásokat, akik a magam módjára itt a földön valóságos képmását ábrázolják.

És Tafi mester szerfelett örült azon, hogy befejezheti ezt a nagy mozaikmunkát, melynek egyes részei még ma is láthatók. Amikor beállt a sötétség s a templomban a formákra és színekre homály borult, a mester sajnálkozva hagyta ott a Jordán folyót és haza ment. A konyhában megevett két paradicsomalmát, egy kis sajtot, aztán felment a szobába, gyertyát se gyújtva levetkőzött és lefeküdt az ágyba. Amikor végignyújtózott benne, a rendes imával fohászodott a boldogságos szűzhöz:

Boldogságos szűz, istennek anyja, ki érdemeidnek miatta már földi életedben a menyekbe vitettél, nyujtsd

felém kegyelmes jobbot, hogy én is felvittem a paradicsomba, ahol te immár arany számolyon ülsz.

A mellékszobában levő három legény csak ezt várta.

Megragadták a kenderkötelet, mely a csigáról a falon végig lelógott s alig fejezte be az öreg a fohászt, Buffal-macco jeladására oly hatalmasan meghuzták, hogy a végére megkötött ág emelkedni kezdett.

Andrea mester érezvén az emelkedést, noha nem tudta hogyan történt, mégis abban a szent meggyőződésben volt, hogy a boldogságos szűz meghallgatta imáját s most felviszi a menyországba. Rémmódra megijedt és reszkető hangon könyörgött:

— Édes Madonna, hagy abba, hagy abba! Hiszen nem akartam, hogy mindjárt meg legyen...

De minthogy az ág egyre emelkedett, a vén ember még panaszosabban könyörgött szűz Máriához:

— Boldogságos Miasszonyunk, hát ne huzd már ennyire! Mi lesz hát? Ereszd el, ereszd el, ha mondom! A könyörgést azonban, úgy látszik, nem hallották meg, amire éktelen haragra lobbant s felkiáltott:

— Süket vagy tökféjű vagy? Ereszd el, Madonna!

Amikor látta, hogy ennek daczára folyton távolodik a földtől, félelme nőttön-nőtt s utóvégre már Jézushoz folyamodott: szentséges anyját tanítaná rendre. Hiszen már ideje volna, hogy ezzel a korai menybevitellel felhagyna. Hiszen mint halász és halászmester gyermeke, nem térhet be a menyek országába, mielőtt még be nem fejezte a Jordán folyót hullámostul halastul s a mi urunk Megváltónk történetének végét meg nem festette. Ezenközben az ág már-már a tetőgerendához ért. Ekkor Tafi mester felkiáltott:

— Uram Jézus, ha szentséges anyád még egy hajszálnyit mesterkedik, ez a tető, ami annyi pénzembe került, izzé-porrá török. Mert látom, mihamarább keresztül furakodom rajta. Hagyd már abba, hagy már abba! Hiszen hallom, hogy már a téglák is recsegnek.

Buffal-macco észrevette, hogy e pillanatban a mester torkára forrt a szó. Megparancsolta tehát czimboráinak, ereszsék el a kötelet. Meg is tették. Következménye pedig az volt, hogy az ág a nagy magasságból nagy zajjal leesett, lábai kitorék s a padlódeszkákat összetörte. A függőnytartók össze-vissza csapódtak s az ágyfüggönyök Andrea mesterre pottyantak, ki szinte megfulladt alattuk s eszeveszettül ordított. Feje az eséstől megzavarodott s így első pillanatra nem tudta, a szobájában van-e még vagy már a pokol mélységes fenekén.

A három legény bejött, mintha most ébredtek volna fel a nagy lármától. Mikor a nagy porfelhő közepette meglátták az összeroncsolt ágyat, nagyon elálmélkodtak, de ahelyett, hogy a mester segítségére siettek volna, folyton azt kérdezték, az ördög csinálta-e ezt a rengeteg pusztítást. Tafi mester folyton nyögött:

— Nem birom tovább; huzzatok ki, mert meghalok.

A czimborák elszedték a roncsokat, kiemelték az öreget, aki a végét látszott járni és háttal neki támasztották a falnak. Végre prüszkölve, köhögve és köpködve megszólalt:

— Fiaim, a mi urunk Jézus Krisztus segedelme nélkül, aki, mint látjátok, nagy erővel visszavetett a földre, már ott kóvályognék köreiben az égnek, melyet kristálytisztnak s a mozgás ősforrásának mondanak. Az ő szentséges anyja nem hallgatott rám. A fájdalmas esetben három fogamat vesztettem; igaz, hogy már nem voltak épek, de azért még hasznukat vehettem volna. S a jobb oldalomon égető fájdalmat érzek s azt a karomat is fájditom, melylyel az ecsetet tartom.

— Kedves mesterem — mondá Apollonius — úgy látszik komoly belső sérülést szenvedett. A konstantinápolyi felkelések alkalmával tapasztaltam, hogy a belső

sérülések sokkal veszedelmesebbek, mint a külsők. De ne féljen: egynéhány bűvös szóval megigézem.

— A viláért ne tedd — mondá az öreg — nagy bünt követnél el. Inkább jertek ide mind a hárman s azokat a helyeket, ahol fájdalmakat érzek, alaposan dörzsöljétek meg.

A három pajtás úgy tett, ahogy megparancsolták: alaposan neki láttak a munkának s előbb nem hagyták abba, míg véresre nem dörzsölték a bőrt az öreg ember hátán és csipőin.

Persze, hogy az alávaló hunczutok siettek az egész dolgot amugy melegében az egész városban kikürtölni, úgy hogy másnap minden férfi, gyerek és asszony szemébe nevetett az öreg Tafinak, amikor az utcán találkozott vele.

Amikor Buffal-macco valamelyik reggel végigsétált a korzón, messer Guido, a signor Cavalcanti fia, ki épen daruvadásatra indult, megállította a lovát, magához hívta a festőt s odavetvén neki erszényét, így szólt hozzá:

— Nesze, fogd, pajkos Buffal-macco öcsém. Igyál Epikur és tanítványainak egészségére.

Tudnunk kell ugyanis, hogy messer Guido Epikur tanítványa volt s mindenütt adatokat gyűjtött, melyek Isten létezése ellen bizonyíthatnak. Rendesen azt szokta mondani, hogy az ember és az állat elhalálása között nincsen semmi különbség.

— Buffal-macco öcsém — folytatá azután a fiatal nemes — amikor odaajándékozom neked ezt az erszényt, azért teszem, hogy egy szép, nagy és hasznos tapasztalatot fizessek meg. Ezt akkor tetted, mikor az öreg Tafi a menyországba küldted, aki, amikor látta, hogy teste az ég felé indul, úgy ordított, mint a megszurtt disznó. Ebből azt látom, nem kell semmit se adni a menyei boldogságra vonatkozó ígéretekre, melyek ugyan szépeknek látszanak, de felette bizonytalanok. Amint a dajkák meséket mondanak a gyerekeknek, úgy találták ki azokat a nézeteket, melyek a halandó ember halhatatlanságáról szólnak. A közönséges emberek aztán azt vélik, hogy csakugyan hiszik ezeket a történeteket, valójában pedig nincs így. A való élet csapásai elűzik a költők hazugságait. Egyetlenegy bizonyos: az, hogy az égi élet szomorú. Horatius Flaccus is ezen a nézeten van, amikor azt mondja: Serus in coelum.

III.

A mester.

Miután Buonamico di Cristofano, más néven Buffal-macco, megtanulta az esszenciák és festékek keverésének és alkalmazásának mesterségét, továbbá azt a titkot, hogyan kell a Cimabue és Giotto módja szerint alakokat festeni, odahagyta mesterének, Andrea Tafinak műhelyét és letelepedett a posztókészítők negyedében, szemben a »Libafejhez« czimzett házzal. Valamint a hölgyek büszkéik, ha himzett selyemruhákat hordhatnak, akkoriban az olasz városok is vetélkedve iparkodtak azon, hogy templomaikat és kolostoraikat festményekkel díszítsék. Valamennyi olasz város közül különösen Florenz volt a legnagyobbkűbb és legbőkezübb. Ott tehát jó dolga volt a festőknek. Buffal-macco nagyon értett ahhoz, hogy alakjaiba mozgást és kifejezést öntsön s noha az isteni Giottot a rajz szépségében nem is érte utol, nagy tetszést keltett ötleteinek rendkívüli gazdagságával. Legnagyobb öröme azonban abban tellett, ha Bruno di Giovanni és Nelo társaságában mulathatott s a pénzét vidám poharazás közben elpredálhatta.

Ez időben a faenczai apácák fejedelemasszonya elhatározta, hogy a florenczi kolostor templomát freskókkal díszítteti. Értésére jutván, hogy a posztókészítők és festők

negyedében egy ügyes festő lakik, akit Buffalmacconak hívnak, elküldte a gondnokát, hogy a festmények iránt tárgyaljon. A mester elfogadta a kínált árat s hozzálátott a munkához. A kolostor templomában felállította a festőállványt s a friss vakoláson nagy erővel hozzáfogott Jézus Krisztus történetének megfestéséhez. Mindenekelőtt az oltártól jobbra a betlehemi kisdedek lemészárlását ábrázolta s oly pompásan festette meg az anyák fájdalmát és dühét, amint hasztalan iparkodnak gyermekeiket a vad poroszlók karmai közül megmenteni, hogy szinte a falak is azt énekelték, amit a hívők a nagy misén: »Cur crudelis Herodes?« A kíváncsiságtól gyötörve, az apácák is előkerültek, kettesével, hármassával, hogy megnézzék, hogyan dolgozik a mester. Látván a kétségbeesett anyákat s a vérző kisdedeket, éktelen sirásra fakadtak. Buffalmacco éppen egy csecsemőt festett, aki pólyában feküdt egy marczona katona lábai között és mosolygott, mialatt csöpp ujjacskját szopogatta. Sirva kérték Buffalmaccot, hogy legalább ennek kegyelmezzen meg.

— Kimélje meg, mester — mondták a festők. — Rendezze ugy a dolgot, hogy a katonák ne találják meg s ne gyilkolják le.

A jóságos Buffalmacco imígyen válaszolt:

— Kedves nővéreim, a maguk iránt érzett szeretetből, ha lehet, meg fogom menteni. De ezek a hóhérok oly kegyetlenek és vérszomjasok, hogy aligha akadályozhatom meg ennek a kisdednek véreontását.

Maga a fejedelemasszony is gyakran eljött, hogy saját szemével lássa, hogyan folyik a munka. Nagyon előkelő származású urhölgy vala: Usimbaldának hívták. Szigorú, kevély és éberszemű nő volt. Látván az állványon egy férfit, kin se kalap, se köpeny nem volt, hanem a munkások módjára ingben és térdnadrágban dolgozott, méltóságán alulnak tartotta, hogy szoba álljon vele. Ötször vagy hatszor eljött s mindig azt az alakot látta ott, kiről nem tételezett fel egyebet, mint hogy festéket tud keverni. Végre is elégedetlenségét szóval is kifejezte.

— Fiatal barátom, szóljon csak a mesterének az én nevemben, mondja meg: kéretem, hogy maga végezze azt a munkát, amit magára vállalt. Az ő keze fesse meg a képeket és ne az inasé.

Buffalmacconak eszeágában se volt, hogy bemutassa magát s ez okból úgy tett, mintha csakugyan szegény munkás volna. Szerény magatartással és alázatos hangon mondá azután Usimbaldának, hogy elvégre maga is belátja, hogy nem képes a nagyasszonyban bizalmat kelteni s így mindenáron engedelmességre fog akarátának.

— Maghagyását, kívánsága szerint, mesteremnek tudtul fogom adni, aki késelem nélkül engedelmességre fog.

Ez ígéret után a fejedelemasszony kiment a templomból. Buffalmacco látván, hogy magára maradt, arra a helyre, hol rendszerint dolgozott, két zsámolyt s azokra egy korszót állított. A sarokból azután előszedte köpenyegét és kalapját — véletlenül még elfogadható állapotban voltak — s ezzel felöltöztette az improvizált babát. A korszó fülébe ecsetet dugott, melyet a fal felé fordított. Miután ez megtörtént s meggyőződött arról, hogy a tákolmány alulról csakugyan emberi formát mutat, mely festéssel van elfoglalva, hamar kereket oldott azzal a szándékkal, hogy egyhamar nem fog mutatkozni.

Másnap reggel az apácák ismét eljöttek a festő meglátogatására, de a vigkedélyü legény helyett egy feszes nemesembert találtak, aki nem sok hajlandóságot mutatott a beszélgetésre és nevetésre. Megrémültek s futásnak eredtek.

Usimbalda asszony ellenben nagyon megörült, mikor a templomba jöve a tanítvány helyén a mestert látta.

Mindenféle tanácsokat osztogatott, vagy egy negyed-óraig figyelmeztette, hogy szemérmes, nemes és kifejező alakokat fessen. Nem vette észre, hogy tulajdonképen üres korszóhoz beszél.

Még tovább is megmaradt volna tévedésében, ha nem fogja el a türelmetlenség, hogy egy kukkot se bir kihozni a mesterből. Türelme fogytával megragadta hátulról a mester köpenyegét. Ennek aztán az lett a következménye, hogy köpenyeg, kalap, korszó és ecset mind a nyakába szakadt. Eleinte éktelen haragra gerjedt. De minthogy nem volt bárgyu asszony, belátta, hogy a mester ez uton akarta értésére adni, hogy a művészt nem szabad ruhája szerint megítélni. Elküldte tehát gondnokát Buffalmacchohoz s kérte, hogy immár maga fejezze be saját művét.

És valóban nagyon ügyesen végezte dolgát. A műismerők a freskókban különösen csodálták Jézust a keresztfán, a három siró Máriát, Judást, amint a fán lóg s egy embert, aki az orrát fujja. Sajnos, hogy ezek a képek a faenzai apácák klastromának elpusztításakor szintén odavesztek.

IV.

A festő.

Buffalmacco már nem volt mai csirke, mikor Florencz-ből elhívták Arezzo városába, hogy az ottani püspöki palota termeit freskókkal lássa el. Buffalmacco elvállalta a munkát s mihelyt a falak cizementtel bevonattak, hozzálátott a három királyok imádásának megfestéséhez.

Nem telt el néhány nap s máris befejezte Menyhért királyt, ki egy fehérszörű paripán lovagolt. Mintha csak élt volna. A lószerszám biborszínű volt, drágakövekkel gazdagon ékítve.

Mialatt dolgozott, folyton mellette ült a püspök majma s egy perczre se vette le róla a szemét. Ha a festő a festékdobozzal babrált, vagy tojásokat tört fel, színeket kevert vagy pedig a friss mészre felrakta a festéket: a majom folyton figyelt; egyetlen mozdulat se kerülte el figyelmét. Olyan tengerimacska-féle majom volt, amelyenket a velencei dozsé hozott a köztársaság hajóján. Egy példányt kapott az arezoi püspök is és Monsignore Guido, így hívták a püspököket, ez: a tengeri macskát mindenkifelett becsülte. Szabadon ugrálhatott a palota termében és kertjeiben, s természetesen gonoszabbnál gonoszabb csinyeket követett el. Egyik vasárnap, a mester távollétében, felmászott az állványra, felnyitotta a festékes dobozokat, tetszése szerint összekeverte a festékeket, összetört valamennyi tojást, ami kezeügyébe került s úgy forgatta az ecsetet, ahogy azt Buffalmaccotól látta. Alaposan megdolgozta Menyhért királyt és paripáját s nem nyugodott, míg a maga módja szerint át nem alakította a képet.

Másnap reggel Buffalmacco szörnyű látványra ébredt: a festékek össze-vissza hányva, a munka pocsékká téve. Düh és fájdalom szállta meg lelkét. Biztos volt arról, hogy valamelyik hirnevére féltékeny arezoi festő boszantotta meg ezzel s azonnal panaszt tett a püspöknél. Monsignore Guido kérlete, hogy csak lácson ujból a munkához s javítsa ki, ami oly titokzatos módon tönkre ment. Megígérte, hogy jövőre éjjel-nappal két lácdszás katona áll őrt a freskóknál s menten átszurják, aki hivatalan közeledik a festményekhez. Erre az ígéretre Buffalmacco kész volt a munkát megint megkezdeni s ettől az időtől kezdve csakugyan két katona állt mellette. Valamelyik este, mikor Buffalmacco munkavégeztével otthagya a helyiséget, az őrtállók látták, hogy a püspök majma felugrik az állványra s elfoglalja a mester helyét. Oly hirtelen történt ez, hogy nem lehetett megakadályozni. Gyorsan

visszahívták Buffalmaccot, aki éppen idejekorán érkezett a terembe: megláthatta, hogyan dolgozza át a majom másodizben, hihetetlen gyorsasággal és buzgalommal Menyhért királyt, fehér paripáját s a biborvörös lószerszámot. E látványra nem tudta: nevéssen-e vagy sirjon. Fogta magát, elment a püspökhöz, akihez ilyképpen szólt:

— Kegyelmes, jó uram, úgy látszik, szereti az én festésemet, de a majma, sajna, más véleményen van. Nem volt rám szüksége, mert a házban is volt egy mestere. Talán csak a gyakorlat hiányzott nála. Most, hogy már mindent eltanult tőlem, semmi keresni valóm többé s így megint visszamegyek Florenczbe.

Ezeket mondván, a jó Buffalmarco visszatért szálására s nagyon le volt verve. Nem volt étvágya s szomoruan feküdt ágyába.

Álmában megjelent előtte a püspök ur majma. De nem emberhez hasonló alakban, hanem olyan nagyságban, mint a San-Geminiano hegye; kinyújtott farkával felért a holdig. Ő maga pedig ott ült a parasztházak közepette egy olajfaberekben s lába alatt, a friss szőlőkertek mellett út vezetett, melyen bucsujárók mentek s mindegyikük külön Buffalmarco felé nézett. Megismerte őket; azok voltak, kiket egész életén át megréfvált.

Élükön ott haladt az öreg Tafi mester, aki megtanította arra, hogy kell a művészettel dicsőséget szerezni s kinek ezt azzal hálálta meg, hogy az égő viaszgyertyákkal felruházott svábokat ördögök gyanánt tánczoltatta előtte, s az ágyát a menyezetre huzván, elhitette vele, hogy a menyországba viszik.

Ott látta azt a pamutfestőt, kit *Libafejnek* hittak, valamint örökké harisnyát kötő derék feleségét, kinek a falrepedésen át annyi só rakott a fazékába, hogy Libafej mindennap kiköpte a levest és eldögönyözte élete párját.

És ott látta Simon de Villa mestert, a bolognai orvost — világosan megismeri a doktorkalapról — akit a ripoli dámáknál beledobott a ganéjos gödörbe. A pajkos Buffalmarco elhitette ugyanis Simon de Villa mesterrel, hogy egyik éjjel elviszi a boszorkányok multságára, ahol kellemes társaság közepette a francia királynénak udvarol s ettől bort és pecsenyét fog kapni. A jó doktor elfogadta a meghívást, mert azt hitte, hogy a hölgyekből neki is majd kijut valami. Buffalmarco magára öltötte egy állat bőrét, szarvas maskarát tett a fejére s mint ördög állított be Simon mesterhez, hogy elvigye a boszorkánymulatságra. Felkapta a doktort a vállára s meg se állt, míg egy ganéjgödörhöz nem ért s ott aztán nyakig beledobta az öreget.

Ott látta Calendrinót is, akinek azt hazudta, hogy a mugnonei síkságon heliotropkövet találni, amitől az ember láthatatlanná válik. Bruno di Giovannival elvitték tehát Mugnoneba s amikor Calendrino már összeszedett néhány követ, Buffalmarco úgy tett, mintha már nem látná s így szólt: »Ez a gazember megszökött; de azért a kövek mégis csak rátalálnak.« Erre aztán alaposan megdöbálta kövekkel Calendrino barátját, aki egy mukkot nem mert tenni, mert hát — láthatatlan volt.

Aztán ott látja maga előtt a faenzai apácák fejedelmasszonyát, aki azzal bizta meg, hogy a kolostor templomának falait képekkel diszitse. Ennek esküdözött, hogy a festékekbe jó bort kell tenni, hogy az alakok hus színét természetihűen utánozhassa. A fejedelmasszony nem volt fukar: minden szent részére adott abból a borból, ami a püspököknek volt rezerválva. Buffalmarco pedig megitta a bort; a husszinekre jó volt a czinóber is.

És valamennyi elhaladó üdvözölte a majmot, amiért boszut állt rajtuk. A szörnyeteg pedig feltátotta torját, mely nagyobb lón, mint a pokol kapuja. Talán először történt, hogy Buffalmarco uramnak rossz éjszakája volt.

Szeptember a sétatéren.

*Csak körbe, körbe játszó gyermekek!
Vig énekszóval csak keringjétek.
E helyt tegnap még én is énekeltem
S im virradatra hűvös őszre keltem.*

*Csak körbe, körbe játszó gyermekek!
A fákon hervadt ágak lengenek.
Nótázzatok csak! Halkan jő a szél,
Elvész a nóta, meghal a levél.*

*Csak körbe, körbe játszó gyermekek!
Holnap talán már bus eső pereg.
S mire a köny, az eső elapadt
Ki játszik itt? Egy más, ifjabb csapat.*

Pásztor Árpád.

Saharet.

Az a művésznő, akinek képe jelen számunk első oldalát disziti, ma a világ legeredetibb és legkülönösebb tánczosnője. Annyira eredeti és különös, egész lényében annyi az ekzotikus, furcsa bájoság, hogy a világkörűli diadalutjában összetalálkozván tudós professzor Lenbach-hal, megihlette a nagy német piktor és ez gyönyörűen vászonra vetette a csodálatos ausztráliai asszony feltűnő és elragadó vonásait. A Lenbach bűbajos festményének hű mása a mi képünk, maga a festmény most Párisban van, ugyanott ahol a festmény eredetije, a feketehaju és kékszemű Saharet.

Az ausztráliai angol asszony nem ballerina, aki a táncz magas iskoláját produkálja, nem is azoknak a kedves és behizelgő angol tánczoknak a művelője, amelyeket már mindenütt és már annyiszor láttunk. Az ő táncza valami vad és izgató csapongás, amelynek szilajságát sok humoros vonás, kedves, gyerekes csintalanság enyhíti. Ahogy ez a karcsu, hajlékony test mozog, az csupa kecsesség, minden mozdulata szobor vagy képminta. Ez a táncz a fékevesztett pajkosság apotheózisa, amelyet a legnehezebb és legravaszabb művészeti fogások fűszereznek. És mindezt Saharet bámulatos könnyedséggel és előkelőséggel végzi és bizonyos csöndes öniróniával, mintha saját magán mulatna és kicsinyelné a saját művészetét. És éppen ez a filozófiai fölfogás, amely egyik nagy varázsa művészetének, óvja meg attól, hogy a lármás és hevítő zene, a veszedelmes fogások, ugrádozások és száguldások közepette átforgjon a finomság és a diszkrétio határán. Minden egyes lépése, mozdulata a maga öntudatosságában, kiszámított hatásában oly természetesen, egyszerűnek annyira egymásból folyónak látszik, az egész táncz-szám olyan nagyszerűen van megszerkesztve, hogy az ember fentartás nélkül átengedi magát a művésznőnek és a végén azt is magától értődőnek itélné, ha Saharet véletlenül a feje tetejére állna. Ez a csupa tűz-asszony, aki a szinpadon tombol és ujjong, akinek a

lábujjhegyében van a táncz és mindaz, ami a tánczhoz tartozik, minden városok közönségét meghódította és elragadta, az esztétikusokat hosszú értekezésekre buzdította. Szóval különösen bájos és megdöbbentően erőteljes művészi egyéniség ő és olvasóink bizonyára nem veszik rossz néven, hogy a képét bemutattuk nekik.

SAISON.

Százhuszezer télikabát.

Berlin, aug. 6.

A fényes sisakos berlini policzáj nem nézett ki belőlem anarkistát, ennek köszönhetem azt a problémát, hogy nem tudom, az Imperator Rex rossz lovas-e vagy jó merkantilista. A Thiergarten hatalmas platánjai alatt, a melyeknek zöld lombjai mögül fehér márvány fejedelmek néma sorozata ragyogott ki feléje, közvetlen a tyukszemem mellett dübörgött el nehéz paripája és nehéz paripáján bágyadtan, kivörösödött arczczal és verejtékes szempillákkal ült a császár. Pedig Charlottenburg egyáltalában nincs messze, jó lovas se ki nem izzad, se bele nem vörösödik ebbe a néhány kilométerbe. Ő felsége tehát, ez volt az első gondolatom, rossz lovas. De azután tüstént eszembe jutott egy csomó telegramm, amit az imént olvastam a Local-Anzeiger távirat-termében és rögtön rá eszembe jutott az a százhuszezer felsőkabát is, amelynek irtózatoss tömegét egyetlen német szabóczég küldi Hamburg kikötőjéből tengeren tulra és a rossz lovas kedvetlen bágyadtsága mögött egyszerre felöltött a jó merkantilista érhető boszusága. És nem tudtam többé, melyik hát igazán, vagy melyik hát — inkább?

Beszéeljünk előbb a felsőkabátokról. Engem, őszintén megvallva, ez a százhuszezer kabát foglalkoztatott leg-erősebben, aminthogy ez foglalkoztatja ama negyvenötmillió germán gondolkodását is, akiknek a nevében ő felsége az Imperator Rex keze a múlt héten bizonyos pétervári telegrammok olvasásánál ökölbe szorult. Mert a dolog úgy áll, hogy eme százhuszezer télikabát és százhuszmillió gomb, csatt, tű, nadrágszíj, gallér, zsebkendő, revolver és bajuszpedrő ama bizonyos civilizáció, amelynek terjesztéséről mi nemes és lovagias magyarok körülbelül annyi millió sort olvasunk, amennyi millió márkát a kevésbbé lovagias germánok a révén zsebvágnak. Ez a civilizáció az, amely az angol, meg a német munkásnak meghozza a mindennap ötszöri vajjas kenyérét, öt liter sörét, husételét, ebéd utáni feketekávéját, ujságját, könyvét, kényelmes lakását, a kereskedőnek az ötemeletes áruházát, a gyárosnak a thiergarteni palotáját, házimuzeumát és szobros parkját. A nagy katonai felvonulások, hajóindulási ünnepek, az üdvölvések füstje és a harsonák recsegése mögött, sőt már előtte is fürgén, étellel és lendülettel teljesen sűrög a legkomolyabb nagyhatalom, az *Üzlet*, és szimatolt, kutató, tájékoztatta magát és rendezkedett a szerint, vajjon mit kíván elsősorban a sárga ország civilizációja: kabátot, sapkát, peneczilust vagy hajsütő

vasat. A flotta aczélos szörnyetegeivel egyszerre fütötték be a gyárak kazánjait is és nekem erős a gyanum, hogy az admirális hajója belében ott lappang valahol egy hatalmas — mustrakollekció is.

Mert szó sincs róla, nem a szegény Ketteler báró kiontott vérét megboszulni öltöztette *khaki* uniformisba sok jó ezer katonáját II. Vilmos, nem is azért, hogy a misszionariusok nyugodtan szerezhessenek új, czopfos hiveket a kereszténységnek. Németországnak nem keresztény kinaikra, hanem kínai *kunceaftokra* van szüksége. Az imádságot maguk is el tudják végezni a derék germánok, de a portékájukat mind elhasználni nem képesek és ha ő felsége a Rex Imperator ugyis mondta, hogy: es gibt kein Pardon, es werden keine Gefangene gemacht, — ne borzadjanak el az emberi lelkek. Egy kereskedő se hánytá még kardélre kunceaftjait és így a zordon császári szót se kell szószerint venni. Nem azt jelenti, hogy a a bagószin uniformisos teuton hősök nem térnek vissza addig, amíg egy kinézer szuszog, hanem azt, hogy nem térnek vissza addig, amíg Pecsiliben vagy Sanghaiban egy kinézer lesz, aki nem német fabrikatummal fedezi a civilizatorius szükségleteit. Nem a lőpornak kell ott fogyni, hanem a megrendelési bárczáknak és ha a megboldogult Ketteler báró volt olyan okos hazafi, mint a császárja, halhatatlan lelke nem veszi rossz néven, hogy a sorsából ürügyet csinált a gyárkémenyekkel hódító jóléti politika.

És így, ama százhuszezer téli kabát árnyékából nézve az Imperator kivörösödött arczát, erős lett bennem az a hit, hogy ez a mogorva gyűrötségek nem a nehézkes lovas fáradtsága, hanem a jó merkantilista haragjának a színe, amelyet a pétervári békés takarodó hangja kergetett az arczára. És mikor a verejtékes pillák alatt a kemény nézésű kék szemekben haragos és konok tekintetét láttam, a bennem megmozdult ujságíró szinte kergetett a táviróhivatalba: menj és sürgönyözd meg a magyar lapoknak, hogy a muszka czár küldhet még huszonöt jegyzéket is, a német csapatok nem fognak kivonulni Pekingből.

... Ez azonban némileg felesleges telegrafálás lett volna. A magyarok istene megóvott bennünket attól, hogy Tiller Mór sanmarinói konzul százhuszezer télikabátot exportáljon tengeren tulra és nemzeti gondviselésünk Darányi (szinte lehetetlen, de így hívják) *Ignácza*i megóvna bennünket a jövőben is attól, hogy holmi merkantil érdekek ilyen nemzetközi bonyodalmakba sodorjanak. Lám; a buta német, hogy veri bele az olvasatlan milliókat a kínai expedícióba, míg minekünk a fejünk se fájdul meg az egész dolog miatt. Csoda-e ilyen körülmények között, ha mi vagyunk a jólét hazája, a milliók halomra gyűlnek Budapesten, nyomoruságnak hire sincs, az óceán hátán rengeteg hajók százai viszik a mi produktumainkat, vezetjük a világ politikáját; míg a szegény Németországban dúl a szegénység, recsegnek a vállalkozások, s a ministeri budgetbeszéd gyárnak ünnepel minden szodavizcsináló masinát.

Sigma.

INNEN-ONNAN.

♣ **Hatala tanár ur.** Hatala Péter dr., a keleti nyelvek tudós tanára, cikket irt az ifjusági mozgalmakról. Eszembe sincs, hogy a tanár ur gondolataival foglalkozzam, de kalapot kell emelnem a nyomda előtt, amely ezt a cikket kiállította, mert különb gondolatokat kevésbé tudós professzortól is olvastam már, de több gondolatjelet még életemben se láttam. Az egyszerű bővítetlen mondatok után ugyan csak három pont következik, de a bővített mondatok végén már kettős rendekbe kénytelenek sorakozni a fekete gömböcskék, egy körmondat végén pedig valóságos hangyaboly nyüzsgő. Ennek természetesen az a jelentősége, hogy itt az olvasó — mint ezt az alsóbbbrangu iskolákban tanítják — pontonként egy másodpercig gondolkodjék. Ha így áll a dolog, akkor Hatala tanár ur többet kíván a cikke olvasójától, mint amennyit a cikke megírójától követelt. Ha pedig minden pont egy ki nem fejezett gondolatot jelezne, úgy Hatala tanár ur mindenesetre sokkal gazdagabb szellem, mint aminőnek a kifejezett gondolatai után kell, hogy tartsa az ember.

* * *

‡ **Véres földrajz.** Mióta az indogermán fajta háborut visel Kinában a sárgák ellen, úgy megtanultuk Kína földrajzát és etnográfiját, mint ahogy a háboru nélkül sohse tanultuk volna meg. A külföldi lapok sorra közölték ismeretterjesztő cikkeiket a mennyei birodalom földrajzáról és népszokásairól, s a magyar lapokba, e kitűnő medenczékbe, összefolyt minden ilyen ismeret. Nem nyitható ki lapodat, jámbor olvasó, hogy ne találjal benne cikket Kína vallásáról, a kínai étkezésről, a kínai kézimunkáról, nevelésről, büntetésről és minden egyébéről, ami kínai. A modern ember, aki már a hatodik gimnáziumban teljesen elfeledte a földrajzot, egy-egy háboruval frissíti föl hervadt ismereteit. Tavaly pompásan megtanultuk Dél-Afrika földrajzát, a legjelentéktelenebb *kopok* és *riverek* beleértésével; a görög-török háboru világhírűvé tette Thesszália legmocskosabb falvait, s nincs az a rongyos sziget vagy pocsolányi öböl, amely ne kapott volna hirre a spanyol-amerikai háboru idején. Még egy pár háboru — s mi ujra tudni fogjuk a földrajzot, akár csak egy bélyeggyűjtéssel foglalkozó negyedik gimnazista. Azzal nem is törődünk, hogy minden olyan város, amely ily módon ismeretkőrünkbe lép, néhány száz szegény ember élete árán lesz híressé, hogy például Paardeberg és Spionskop sok hektoliter vérral fizette meg a hírességét. A katonák elesnek, az özvegyek és árvák sirnak, mi pedig tanulunk. Az a csekélység, nyájas olvasó, hogy ön tudja: Taku hol van, az európai államoknak sok milliójába, a takui lakosságnak sok vérebe és az ugyanottani arzenálnak egy fölrobbanásába került. Szóval földrajzi tekintetben elég drága áron mivelődünk. Ne adj isten, hogy külföldi emberek valaha pontos helyrajzi ismeretekkel csevegjenek a kávéházban Budapestről. Mert amikor német lapok *Buntes Feuilleton* című rovatában megjelenik egy cikk »Budapest und die Budapester« czimmal, akkor Budapest lángban fog állni és a nagy köruton vágató kozák csapatok fogják kaszabolni az asszonyokat és a gyerekeket...

* * *

** **A püspök.** Egy jókedvű vidéki direktor — a nevét se kell elhallgatni, hiszen az ujságok a magyar Eulenspiegelként üdvözölték — Komjáthy János, a héten azzal szórakozott, hogy egy szegény oláh deputációt, amely Pável püspököt kereste, Pável püspökként fogadott. Meghallgatta az instanciájukat, megígérte pártfogását és végül kézcsókra nyujtotta a kezét.

A szegény oláhok elhitték, hogy Pável püspökkel beszéltek örvendve tértek vissza messzi falucskájukba és most már lesik mikor kapják meg a pénzcsekkéjüket. Hogy reményeikben csalódtak, hogy egyházfőjükben és vallásukban való bizalmuk megingott, hogy talán éhezni is fognak, ez a dolog szomorubb része, a mulatságosabbján a jókedvű társaság osztozott meg, s a következményekkel nyilván nem törődik. Komjáthy urnak sikerült az, ami eddig a szinpadon nem sikerült neki, el tudta hitetni néhány emberrel, hogy valódi püspök áll előtte. Sajnos, ezek a hívők utolsó sorban lévő oláhok voltak, akik még kisebb talentumu művésznek is felültek volna. Így hát a jókedvű színész nem bizonyított be egyebet, mint hogy püspöknek kellett volna születnie. De ezt, úgy mondják, egész színészi pályájával már rég dokumentálta.

* * *

** **Takács Zoltán.** A Lombrosok ám essenek neki Takács Zoltánnak és bonczolgassák agyvelejét, én mégis csak azt hiszem, hogy őt a tudományban való csalódása juttatta vissza a börtönbe. Az persze különös dolog, hogyan csalódott a tudományokban. A mi büntetőtörvénykönyvünkről sokan mondják, hogy rossz. Első sorban szigoru, másodsorban annyi benne a negatív mentőállomás, hogy egy kis ügyességgel nem nehéz kisiklani a körmei közül. Ezek a negatív részek csábitották Takács Zoltánt; tulságosan bízott benne, hogy jól tanulta meg a büntetőjogot s ez volt a veszte. Bármily óvatosan választotta meg helyzetét mind a két bünpörben, bármennyire kapaszkodott a mentőparagrafusokhoz, rajta vesztett és a börtönbe került. Noha ügyvédi praxisában kisütötte, hogy az elévülés, a tagadás és a tulajdonképeni büntől való tartózkodás sok jó madárnak adott már *salvus conductust*, a valóságban ezek a tényezők nem mindig válnak meg, ahogy a lóversenynél is gyakran eldől a papirosforma. S így a derék fiskális ismét fogságba került, a büntető törvénykönyv pedig rehabilitálva van — legalább egyelőre. Mert amilyen agilis ember Takács Zoltán, bizonyára ujabb raboskodásában se fogja idejét haszontalanul tölteni s másodsorban kiszabadulva, majd ujra akarja bebizonyítani, hogy a büntetőtörvénykönyv rossz.

* * *

⊙ **A bolgár-román konfliktus.** (Diplomacziái jegyzékek, melyek — ki tudja?! — esetleg hitelesek):

I.

A román kormány mellékelten küldi a bolgár-macedon liga ama bűnös tagjainak névjegyzékét, akik Mihajleanu tanárt meggyilkolták s merényletet terveztek Károly román király, továbbá Sándor szerb király élete ellen. Elvárja, hogy a bolgár kormány kellő szigorral fog eljárni e gonosztevő banda ellen s a megnevezett zsványokat meg fogja fenyíteni, s nem éri be a Bulgáriában divatozó jóakaró feddéssel. *Ha az idő kedvezne*, nyomatékosabban is ismételné ezt a kijelentését, s azonnal megengedné a Dobruđa határánál koncentrált román hadseregnek, hogy a mennyiben esetleg szórakozni kíván, csak lövöldözzön át Bulgáriába, nem baj, akárkit talál. Az idő, sajnos, nem ily kedvező, mindazáltal a román kormány nem mulaszthatja el kifejezni, hogy mihelyest kellő pénzösszeg felett fog rendelkezni, a komoly cselekvés terére fog átlépni e barátságos levelezés helyett, melyhez hasonló jókat kíván

Marghiloman.

II.

A bolgár kormány szivesen üdvözli a még életben lévő román jelesek, kiknek életét a jóisten sokáig hosszabbítsa meg, s hidegvérrel jelenti, hogy a román részről megvádolt bolgár főnemeseik ellen a szokásos hivatalos eljárást megindította. Bizalmasan közli azonban, hogy ez a hivatalos eljárás

semmi szín alatt sem fog eredményre vezetni, s egyben biztosíthatja a román irányadó köröket, hogy a vizsgálat oly mederben fog folyni, oly irányban fog vezetetni, hogy a bolgár-macedón liga tagjait semmi körülmények között bántódás ne érhesse. *Ha az idő kedvezne*, a bolgár kormány nem foglalkoznék ily hosszasan e reá nézve jelentéktelen dologgal, hanem egyszerűen füttyülne a román kormány előterjesztésére, tetszésére bizván a Dobruđa határánál koncentrált hadseregének, vajon eleven románokra óhajt-e lövöldözni, vagy dögöltt szamarakra. Az idő, sajnos, nem ilyen kedvező, mindazáltal a bolgár kormány nem mulaszthatja el megjegyezni, hogy mihelyest kellő pénzösszeg felett fog rendelkezni, tisztelettel be fogja szüntetni e hivatalos levelezést, s ez ügyről való nézeteit a diplomáciai körökben eddigelé még szokatlan módon fogja a román kormány tudomására juttatni. Tisztelettel

Nacsovics.

III.

Ha az idő kedvezne, a román kormány a bolgár részről folyamatba tett pimasz nyelvtölgötésekre olyan hangzatos pofonokkal felelne, hogy a Balkán egy álló esztendeig visszhangoznék a bolgár pofák csattogásától. Tekintettel azonban a megfontolandókra, a román kormány nem veszi tudomásul a bolgár-macedón liga részéről elkövetett kvalifikálhatatlan gazdaságokat, s egyelőre a diplomáciai uton szokásos türelemmel várja a bolgár kormány részéről szíves készséggel megígért hivatalos eljárást, melyért meleg köszönetét fejezi ki:

Marghiloman.

IV.

Ha az idő kedvezne, a bolgár kormány a diplomáciai közszokásban eddigelé ismeretlen helyen notifikálná a román kormánynak mai nap vett nagybecsű jegyzékét. Tekintettel azonban a megfontolandókra, egyelőre semmit se felel e lekötélező sorokra, hanem megvárja azt a pillanatot, amidőn kellő pénzösszeg felett fog rendelkezni. Ebben a kedvező pillanatban nem fogja elmulasztani, hogy vélekedését eddigelé még nem alkalmazott formában is kifejezze, s minden tiszteletet beszűntessen Marghiloman ur becses fejével szemben. Addig ellenben hivatalos készséggel bocsát a román kormány rendelkezésére minden szükséges felvilágosítást, s a román külügyminiszter ur kegyes jóindulatába ajánlja magát kézcsókoló rabszolgája:

Nacsovics.

* * *

Ö **A görög.** A görögök nagy ördögök! A régi vitézség hírét-némileg megvásta az utolsó háborujok, mikor Lisszaszkja nem nekik termette a babért, de hogy a görög élelmesség nem veszett ki és az idők mérgét nemesen kiállta, arra tanuság az a hellén-drámairó, akiről most illő respektussal hirdeti valamennyi ujság, hogy irgalmatlanul levágta a tulajdon darabját, amely pedig tisztességes sikert aratott. Ez az ujjörög Kronosz, aki ilyen kegyetlenül falatozza a saját gyermekét, azt a benyomást teszi rám, hogy még Cátónak is — görög egy kicsit. Lehet, hogy igazsága van mint kritikusnak is, de bizonyos, hogy mint üzletembernek nagyon igazsága van. Lesújtó bíráta a saját darabja felett lehet találó, de mint fogás egyenesen briliáns. A darabja ugyanis, és ez a fontos, sikert aratott. Tetszett. Ha tehát ez a hellén autor ez után a siker után azt mondja, hogy a darabja hülye, ezzel egyuttal azt is mondja, hogy a közönség, amely jónak találta, még hülyébb. Ezt a vádat azonban a nemes görög publikum magán száradni nem hagyhatja. A saját reputációja érdekében kénytelen még viharosabban megtapsolni a *Lázár feltámadását*, mint azt a szerző ravasz önlegyalázása után tette és a lelkesedése tombolásával igazolni, hogy nem a szerzőnek van igazsága, hanem neki. Egy különös háboru fejlődik ki, amelyben a szerző kövekkel

hajigálja önnön művét, a publikum pedig virágokkal és tapsokkal hajigál vissza. Ennek a háborunak pedig az a legszebb tulajdonsága, hogy még csak sejteni se lehet, ki lesz benne — vesztes. A publikum nem, mert a rohamban megért jubiláris előadás riadó ovációval fogja bebizonyítani, hogy a szerző, Nemtudomhogyiákosz ur, lehet rossz kritikus, de kiváló drámaíró, Nemtudomhogyiákosz ur pedig az egyik markába belénevet, a másikkal pedig zsebrevégja boldog kritikai felsülésének busás tantiemjeit.

* * *

** **A pestis.** Glasgowban hetek óta pusztít a pestis, de, hogy mekkora a veszedelem, azt csak most pattantották ki az ujságok. Az angol közvélemény meg is mozdult, s elérte, hogy ezentul Glasgowból hajón senkinek sem szabad elutazni. A vasuti pályaház azonban nyitva áll, ki-ki tetszése szerint indulhat vagy nem indulhat. Fontos üzleti érdekek kívánják, hogy a Glasgow-val való összeköttetés megmaradjon s ezek az érdekek az emberi élet drágaságával vetélkednek. Elmaradt ember volna az, aki az angol polgárt az angol portéka fölé helyezné. Par excellence ipari országban, mondják a brittek, az ipar ép oly nevezetes, mint a par excellence jogásznemzetben a jogász. Miután például nálunk mindenki jogász, tehát az emberélet drága, Angolországban azonban mindenki portéka s így ezé az előny. Az okos angol üzletet csinál még a bajból is: üzlet neki a háboru, a parlament, a dinasztia, sőt a betegség is, mert a glasgowi holmikhoz mostanában kétségtelesen olcsóbban juthat hozzá. Angolországot tehát semmi körülmények között se tessék félteni ha el is hull egy pár ezer embere, ha megsemmisül egy városa, akad ott szülő meg lágy kenyér is: nyer az orvosi tudomány, nyer az Entreprise, nyer a sirásó és nyer egy csomó örökös, akik majd friss pénzt hoznak. Sőt nyer az ország maga, mert a tulnépesség sehol oly nagy, mint a britt szigeteken. Mindezeket összefoglalva nem kell csodálkozni, ha az angolok éppen nem ijednek meg a fekete vendégtől, sőt szívesen látják. Ahogy Albion fiait ismerjük, a szegény pestis kifosztva és sirva fogja a szigetországot elhagyni.

* * *

** **A párbaj.** A pihenés csöndes óráiban valamennyien a párbaj hívei volnánk, konstatálván, hogy mikor a szerencse az osztálysorsjáték, a futtatás és a kártya révén oly szép perspektívát nyit, valóban oktalan dolog egy pár pisztolylyal próbálni ki Fortunát. Ez a meggyőződésünk öregbedik akkor, ha a párbaj olykor áldozatot kíván. »Mily borzasztó így meghalni — mondogatjuk — ok nélkül, egy ostoba golyó szeszélye által. Hát érdemes? Nem nagyobb bátorság azt mondani: nekem családom és gyermekeim vannak, én füttyülök a világ becsületszabályaira, nekem a családom kenyere a becsületem? Bizonyynyal ez volna a nagyobb hős, így meg halott, csunya, eltorzult tetem.« A párbajellenes mozgalomnak most aztán vératlan oldalról akadt néhány hive: Tacoli márkí és Ledochovsky gróf, két osztrák katonatiszt, kik kijelentették, hogy első sorban katolikusok s mint ilyenek a párbajt nem tudják a szeretet parancsaival összeegyeztetni. A dolog meglepő volt s tulajdonképp élénk pártfogásra számíthatott, mert éppen a darázsfszszekből, a hadseregből pattant ki. Ennek daczára ujságok és közvélemény hüvösen fogadták a dolgot, sőt bizonyynyal azt gondolták, hogy a két katonatiszt nagy bolondot cselekedett. Mert ha katolikus, akkor ne álljon be katonának, hiszen az Ur mondotta: aki fegyvert emel, fegyver által esik el, s ez a szabály a hadseregre csak úgy áll, mint a párbajozókra. Mások úgy vélték, hogy a kereszténységgel ebben a dologban érvelni éppenséggel szerencsétlen dolog. Hiszen élő példák a keresztetek, a Caraffák, a Pizzarók, a Kapisztrán

Jánosok, sőt a német császár, akik a vallás oltalma alatt öltek. Ismét mások úgy vélték, hogy Tacoli is, Ledochovsky is alapjában gyávák s a kardvágástól való félelmükben találták ki ezt a naiv mesét. Legtöbbször pedig nyíltan a párbaj mellett foglaltunk álláspontot, mint a mely a legegyszerűbb, radikális mód arra, hogy kellemetlenné fajuló ügyeket huszonnégy óra alatt lepecsételjen. Jó Tacoli, jó Ledochovsky, szóval bolondok voltak, akik — ez csak világos — rászolgáltak arra, hogy a kardbojtot elvegyék tőlük.

* * *

⊙ **Aranykor.** Hasábokon át, »ritkított garmond« betűkből, örvedetes anekdotákat olvasunk a napi lapokban a festőkről és a színművészekről, akiknek sorsával a sajtó oly sűrűn szokta megszorítani a publikumot. Az egyik anekdota így szól: Hegedűs László, a festőművész, Szegeden jártában-keltében, inkognitó ellátogatott a szegedi képtárba is, ahol egy naiv öreg szolga szokta a cicerone tisztét teljesíteni. Az egyszerű öreg paraszt természetesen nem is sejtette, hogy ki rejtőzik a közönséges baka-ruha alatt, s nagy buzgalommal magyarázgatja a művészeknek, melyik kép kitől való. Hegedűs László mosolyogva hallgatta a beszédes ciceronét, s egy szót se szólt, mindaddig, amíg az ő *Liliomos Mária*ja elé nem értek. Itt az álruhás művész fitymáló hangon jegyezte meg: »No, ilyet én is tudok festeni,« az öreg cicerone azonban felpattant, hogy »Már ilyeneket ne beszéljen az ur, mert ezt maga Hegedűs László festette.« És lelkesedéssel kezdte magyarázni képtáruk szemefényének: a *Liliomos Mária*nak sokféle szépségeit. A kedélyes művész elnézően hallgatta végig az egyszerű, de lelkes öreg ember naiv fecsegését, aztán zsebébe nyult, gazdagon megajándékozta ciceronéját és így szólt: »Nevemet nem fogja megtudni soha; én Harun al Resid kalifa vagyok!« Szólt és eltűnt; az öreg bámulva nézett utána. De csak akkor bámult igazán, mikor néhány nap múlva megkapta a tulajdon arcképét, magától Hegedűs Lászlótól, aki végre felfedte magát. Azóta az öreggel nem lehet beszélni; büszkesége határtalan, s jobb kezét, melyet a művész az ajándékozás közben megérintett, bepólyálta, hogy ehhez a kézhez többé halandó ne érjen, s le ne törölje az érintés nyomát. — A másik anekdota rövidebb, de nem kevésbé örvedetes. Komjáthy János, debreczeni színigazgató a napokban szintén inkognitó járt kelt a nagyváradi Püspök-fürdőn, mindössze két emberből álló kíséretével. A kísérők is, maga a színigazgató is, fekete kabátban voltak; arczuk simára beretválva, tekintetük szelíd, kenetes. Egyszerre egy deputáció kerül eléjük, s egy félórás szónoklatot intéznek hozzá, melyet Komjáthy nyugodtan végig hallgat. Szóval, az egyszerű emberekből álló deputáció Pável püspöknek nézte a színigazgatót, úgy okoskodván, hogy akinek beretvált arca ennyire kövér, ennyire holdvilágszerű, aki ilyen vastag arany óraláncot hord, s ennyit jár fürdőbe, az nem lehet más, mint püspök. — E kedélyes anekdotákból örömmel győződhetünk meg róla, hogy vége ama szomorú kornak, midőn a művészetek hazánkban minden támogatás ellenére is alig-alig hogy tengődtek. Ime, már a legegyszerűbb emberek is rajongóan lelkesednek a jelesebb festőkért, s a színigazgatók se éheznek, ellenkezőleg úgy neki gömbölyödnek, hogy szabad szemmel nem igen lehet megkülönböztetni őket a püspököktől. Ez sok mindennel megvigasztalhat bennünket. A sok stipendium és szubvenczió nem veszett kárba, a művészetek újra virágzásnak indulnak, nemsokára talán azt is megérjük, hogy maguk a püspökök is kivetkeznek s beállnak színigazgatóknak. Hurrá! val üdvözljük ezt az aranykort, s szívből kívánjuk, hogy a vallás- és belügy-minisztériumokat ezentul is óvja meg a kegyes ég azoktól a régente oly divatos folyamadásoktól, amelyek kivétel nélkül így kezdődtek: »IV. Béla óta hazánkban ily nyomor még nem volt...«

IRODALOM.

Férfidivat. A *Váradi Béla* kiadásában megjelenő *Férfidivat* legújabb 3. száma érdekesnél-érdekesebb apró tanulmányokat hoz, melyek mind a férfidivatra vonatkoznak. Ugy látszik, hogy ez a negyedévenként egyszer megjelenő igen diszes és tartalmas kis közlöny szélesebb körökben keltett érdeklődést, ami nem is csoda, mert, valljuk meg, nálunk a férfiak legnagyobb része nem sok ügyet vet az öltözködésre és még azok sincsenek kellőleg tájékozva, hogy hogy kell öltözködni, akik különben elég sok pénzt költenek a külső kiállításukra. Ez a kis közlöny megtanít arra, hogy ruházkodás dolgában mi a fair; mikor micsoda öltözet van helyén és alaposan beavat a legújabb divat misztériumaiba és nem alaptalan a gyanunk, hogy információit egyenesen a walesi herceg környezetéből kapja. A legújabb szám gazdag tartalmából kivonatosan átvesszünk egy kis történelmi tanulmányt a *Nadrágról*, amelynek III. Napoleon alatt még impressible: kimondhatatlan volt a neve. Ime a cikk:

A nadrág igen régi eredetű, régibb a halálnál és majdnem oly idős, mint az eredendő bűn, melynek következtében keletkezett. Bármiképpen is legyen, az az egy bizonyos, hogy elterjedésével nőttön nőtt, illetőleg hosszabbodott és az emberiséget két részre osztotta. A történet előtti időben egyiptomiak, görögök és rómaiak voltak a nadrágnélküliek, míg a scithiaiak és az észak-ázsiai fajok a nadrágosoknak nevezettek. Mikor az utóbbiak vad hordái elárasztották Európát, akkor jelent meg először világgrszünkben a nadrág. A perzsák a nadrágos nemzetekhez számítottak, ugyszintén a gallok is, azon különbséggel, hogy míg a perzsák a nadrágot csaltal erősítették testükhöz, a gallok gyönyörű himzésekkel diszített nadrágtartókkal viselték azt. A gallok ezen viselete egész Európában elterjedt, csak Irországnak nem. Innét ered az a régi angol mondás, hogy az ireket nem lehet megadrágnálni. Létezik egy régi irországi festmény, mely valamely vezért teljes katonai díszöltözésben, de nadrág nélkül ábrázol. A nadrágviseletet főképpen a katonaság terjesztette. Az angolok térdigérő nadrágot viseltek, és lábszárukra hosszú bőr vagy posztó gamasch-t gomboltak. A magyarok vitézkötéses szűk nadrágot öltöttek. Nadrágos gyalogság fejezte be a peninsular-háborút. A fehér nadrág viselete orosz eredetű, és Sedanban 1818-ban Palmerston Blücherrel oly szobában ebédelt, melynek díszítését ilyen fehér nadrágokból rögtönözték. A fehér nadrág a katonaságnál igen kedvelt viselet és esős napokon parancsra aggatták ki azokat a katonák a tábori sátrak elé, egy kis természetes tisztításra. Angolországban is voltak a nadrágnak barátai és ellenségei. A waterlooi hős egy alkalomkor nadrágban jelent meg egy főúri estélyen. Még mielőtt a terembe léphetett, udvariasan figyelmeztették őt, hogy öltözete a »hölgybizottság« szabályaiba ütközik, szíveskedjék trikót felhuzni. A hadvezér tudomásul vette e kijelentést és szótlanul távozott. Mikor d'Orsay izlése uralkodott Londonban, a trikóviselet megszűnt és a nadrág viselete jött divatba. Ezen időben tűnt fel először a fekete-fehér koczkás nadrág. A koczkák mindig nagyobbodtak, míg végre akkorák lettek, hogy két oldalról kellett nézni a nadrágot annak, ki az egész koczkát látni akarta. Az angol nadrág csakhamar európai hírre tett szert. Az uralkodók Londonban készítették nadrágjaikat és I. Miklós orosz czár a crimeai háború után azért utazott Londonba, hogy mértéket vétesse és fehér-fekete nagykoczkás u. n. »Saxony«-nadrágot rendeljen magának.

A Férfidivat szerkesztője *Mangold Béla* Kolos, egészen feladata magaslátán áll. A lap előfizetési ára egész évre két korona.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **KÓBOR TAMÁS.**

Egger-mellpasztilla gyorsan és biztosan hat köhögésnél, rekedtségnél és elnyálkásodásnál. Kapható minden gyógyszerárban és droguerriában. Doboza 50 kr. és 1 frt. (Próbadozoz 25 kr.) Bővebbet a hirdetési rovatban.

Magyar királyi államvasutak.

Folyó évi szeptember hó 15-ével, illetve brassó-háromszéki h. é. vasutat illetőleg f. évi április hó 18-val, a mármarosói sóvasutat illetőleg folyó évi június hó 18-val és a nagyikikinda ragybecskereki vasutat illetőleg folyó évi július hó 1-től való érvénynyel a magy. kir. államvasutak által kezelt h. é. vasutakon 1899. évi november hó 1-től érvényes áru díjszabáshoz (II. rész) II. pótlék lép életbe következő tartalommal:

I. A tartalomjegyzék és az A) Általános rész kiegészítése.

II. A B) Különleges rész kiegészítése és módosítása é. p.

a) A debrecen—füzes-abonyi, a mátra körös—vidéki, az óbecse—ujvidék—titeli, a varasd—goluboveci és a zsitva-völgyi h. é. vasut díjszabásának kiegészítése.

b) A bicske—székesfehérvár—sárbogárdi, a brassó—háromszéki, a budapest—esztergom—füzitői, a hegyes—feketehegy—palánkai, a mármarosói sóvasut, a nagyikikinda—nagybecskereki és a pancsova—petrovoselői h. é. vasut díjszabásának módosítása.

III. Állomásnév változtatások

IV. Marharakodó állomások jegyzékének helyesbítése.

V. Nyomdahiba helyesbítések.

Ezen pótlék külön-külön magyar és német nyelven jelenik meg és a magy. kir. államvasutak igazgatóságánál (Budapest VI. Csengery-utca 33. sz. a.) valamint az üzletvezetőségeknél példányonként 30 fillérért kapható.

Az országos raktárházak részvénytársaságnak Temesvár—Józsefváros állomáson létesített tárházaihoz betárolt és onnan továbbszállított gabona, hüvelyek, olajmagvak, olajpogácsa, olajpogácsaliszt és őrlmények után a reexpeditio kedvezménye az osztrák-magyar és délnyugot osztrák-magyar vasuti kötelékeket illetőleg ugyanazon feltételek mellett engedélyeztetik, mint aminő feltételek mellett a reexpeditio a fentemlített állomáson régebben fennálló tárházakban betárolt küldeményekre alkalmaztatik.

F. é. szeptember hó 1-től való érvénynyel az országos raktárházak részvénytársaság tulajdonát képező temesvár—józsefvárosi tárháza gabonaküldemények részére reexpeditionális helyként az osztrák-magyar-román vasuti kötelékbe felvételik.

E tárházban a gabonaküldemények a kötelék mindazon viszonylataiban reexpediálhatók, amelyekben a reexpeditio az 1895. évi január hó 1-től érvényes reexpeditionális táblázatban 8. alatt (Temesvár—Józsefváros) felvett reexpeditionális helyen a fennálló idevágó határozmányok értelmében foganatosítható.

Ennek következtében az említett oldalakon levő állomási díjtáblázatban foglalt díjtételek kizárólag csak Itzkany állomással való forgalomban szállítandó küldemények közvetlen elrovatolására érvényesek.

Az 1891. évi április hó 1-től érvényes nemzetközi olasz körutazási díjszabásban az Alpeseektől délre fekvő utazásokra foglalt, időközben többször telemelt menetdíjak folyó évi szeptember hó 1-től kezdve általánosságban mérsékeltetnek.

A Maros-Vásárhely-Szász-Régeni h. é. vasuton szeptember hó 1-én új személy- és podgyászdíjszabás lép életbe, melylyel az 1899. évi január hó 1-én életbelépett díjszabás érvényen kívül helyeztetik.

Az új díjszabás a magy. kir. államvasutak díjszabás elárúsító irodájában (Budapest, Csengery-utca 33. sz.) 20 fillérért kapható.

Karlóca, Pétervárad és Ujvidék állomásokról a nyugoti vámkülföldre szállítandó borcefre küldemények után — a szállítási illetéknek fuvarlevél és kocsinkint legalább 500 kg-ért való fizetése mellett — Budapest—Ferencvárosig terjedő vonalra nézve f. é. november hó végéig hatálylyal 100 kg-ig 138 fillér kiegészítő díjtétel alkalmaztatik.

Budapest—Ferencvárostól a díjszabásszerű díjtételek számíttatnak.

Royal szálloda. Budapest.

A főváros leglátogatottabb étterme.

Esténként az elite-közönség és a művészvilág
találkozó helye.

==== Minden este cigány-zenekar. ====

Smidt Károly, igazgató.

SZÉNÁSSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA

párisi és lyoni selyemgyári raktára, Budapest, IV., Bécsi-utca 4.

Raktárunkon található a legszebb és legnagyobb választék divatos selyemkelmék, csipkék és szalagok, valamint gyöngytüldiszkek pointlac ruhák és pointlac kelmékből. Fekete, fehér és színes selyemkelmék 85 krtól 14 frtig. Foulard-, Pongis- és Satin Liberty-selymek 65 krtól kezdve. Angol mosóselyem 80 cm. szélességben 1'25 krtól kezdve. — Mintákkal kívánatra készséggel szolgálunk.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Egyéves önkéntesek	részére küld díjtalanul árjegyzéket
Egyéves önkéntesek	részére készíti a legelegánsabb egyenruhákat
Egyéves önkéntesek	részére sorozási kérvénymintákat díjtalanul küld
Egyéves önkéntesek	részére legolcsóbban készíti az egyenruha-felszerelést
Egyéves önkéntesek	részére minden katonai ügyben díjtalanul ad felvilágosítást
Egyéves önkéntesek	részére újabban kiadott utbaigazítási könyvét díjtalanul küldi.

Weiner és Grünbaum Budapest, Váci-utca 2.

Kiss József összes költeményei

Első olcsó kiadás. Ára bérmentve küldve 1 frt 60 kr.

Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

Kurzok
és Tsa

Photozinkografiai
műintézeete
készíti a legjobb
Clícbet
mindennemű
nyomtalványhoz

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 13